

Rivierverruiming Overdiepse Polder

Startnotitie m.e.r.

Rivierverruiming Overdiepse Polder

Startnotitie m.e.r.

Datum

8 november 2005

Voorwoord

Voor u ligt de Startnotitie m.e.r. (milieu-effectrapportage) voor het project Rivierverruiming Overdiepse Polder.

Om meerdere redenen kunnen we hier spreken over een bijzonder project.

Zo is het bijvoorbeeld één van de eerste projecten die ter uitvoering van de PKB Ruimte voor de rivier ter hand worden genomen. En een project waar bewoners en ondernemers in de polder van meet af aan direct bij betrokken zijn (feitelijk komt het idee achter deze maatregel bij hen vandaan). Verder is het bijzonder omdat het ministerie van Verkeer en Waterstaat niet zelf de planstudie uitvoert, maar dit in handen heeft gelegd van de provincie Noord-Brabant. De provincie voert de planstudie uit in samenwerking met de betrokken regionale overheden, waaronder het waterschap.

Het principe van deze rivierverruimende maatregel komt in hoofdzaak neer op het 'verleggen' van de primaire waterkering langs de Overdiepse Polder. Het waterschapsbestuur heeft daarbij in zijn positie als beheerder van deze dijk overeenkomstig de Wet op de waterkering de taak om het dijkverleggingsplan vast te stellen. Het waterschap treedt vanuit die hoedanigheid op als initiatiefnemer.

De vaststelling van het dijkverleggingsplan gebeurt echter pas nadat op zorgvuldige wijze nader onderzoek is uitgevoerd en belanghebbenden op het plan hebben kunnen reageren. De te volgen procedure is tamelijk complex, omdat tegelijk meerdere procedures naast elkaar zullen lopen (denk bijvoorbeeld ook aan de ruimtelijke inpassing van het plan).

De milieu-effectrapportage vormt een belangrijk element bij de besluitvorming, in het bijzonder op grond van de Wet op de waterkering en de Wet op de ruimtelijke ordening. Het vaststellen van de Startnotitie m.e.r. - die inzicht geeft in de uitgangspunten bij het uit te voeren onderzoek - geldt hierbij als het formele startpunt van de m.e.r.-procedure.

Wij hebben de Startnotitie m.e.r. Overdiep vandaag vastgesteld in het vertrouwen dat dit document een goede basis vormt voor het vervolg van de planstudie. Mocht de startnotitie daartoe aanleiding geven, dan roepen wij u graag op om uw reactie aan het bevoegd gezag kenbaar te maken. Wij verwijzen u daarvoor naar hoofdstuk 1 van deze notitie.

Breda, 8 november 2005

Het dagelijks bestuur van het Waterschap Brabantse Delta

Overdiepse Polder gezien in westelijke richting

Inhoud

1.	Inleiding	7
1.1.	Waarom dit initiatief	7
1.2.	De m.e.r.- en SMB-plicht	7
1.3.	Doel van de m.e.r.-procedure en de startnotitie	8
1.4.	Betrokken partijen m.e.r.-procedure	9
1.5.	Inpraak	10
1.6.	Leeswijzer	10
2.	Het voornemen	13
2.1.	Waarom rivierverruiming Overdiepse Polder	13
2.1.1.	Veiligheid	13
2.1.2.	Ruimtelijke kwaliteit	14
2.2.	Voorgenomen activiteit	15
3.	Het plan- en studiegebied	17
3.1.	Ligging van het plan- en studiegebied	17
3.2.	Huidige situatie	17
3.2.1.	Water en bodem	17
3.2.2.	Natuur	18
3.2.3.	Landschap en cultuurhistorie	20
3.2.4.	Veiligheid	22
3.2.5.	Gebruiksfuncties	23
3.3.	Autonome ontwikkeling	23
4.	Voorgenomen activiteit en alternatieven	25
4.1.	Algemeen	25
4.2.	Hoofddijn van de alternatieven	25
4.2.1.	Proces van keuze voor hoofddijnen inrichting	25
4.2.2.	Hoofddijnen van de inrichting	28
4.3.	De alternatieven	29
4.3.1.	Randvoorwaarden bij de alternatiefontwikkeling	29
4.3.2.	Variatiemogelijkheden voor de alternatiefontwikkeling	30
4.3.3.	Te onderzoeken alternatieven	32
5.	Te verwachten milieueffecten	35
5.1.	Verkenning van de effecten	35
5.1.1.	Water en bodem	35
5.1.2.	Natuur	36
5.1.3.	Landschap en cultuurhistorie	37
5.1.4.	Ruimtelijke kwaliteit	38
5.1.5.	Rivierkunde / Veiligheid	38
5.1.6.	Landbouw	39
5.1.7.	Gebruiksfuncties	39
5.1.8.	Uitvoering en kosten	40
5.2.	Beoordelingskader	41

6. Besluiten, beleidskader en procedures	43
6.1. Beleidskader	43
6.1.1. (Inter)nationaal beleid	44
6.1.2. Provinciaal beleid	48
6.1.3. Regionaal beleid	50
6.2. Besluiten	51
6.2.1. M.e.r.-procedure	51
6.2.2. Procedure van SMB- en m.e.r.-plichtige besluiten	54
6.2.3. Besluiten om uitvoering mogelijk te maken	54
6.3. Betrokken partijen rivierverruiming en overlegstructuur	55
Bijlage 1: Literatuurlijst	57
Bijlage 2: Begrippen en afkortingen	59
Bijlage 3: Toelichting op de m.e.r.- en SMB-plicht	63
M.e.r.-plicht	63
SMB-plicht	63
Conclusie en keuze van de initiatiefnemer	64
Bevoegd gezag en initiatiefnemer	65
Bijlage 4: SMB-procedure	67

1. Inleiding

1.1. Waarom dit initiatief

Om voldoende bescherming te bieden tegen hoogwater heeft het Rijk besloten de rivier meer ruimte te geven. Hiertoe heeft zij in de Planologische Kernbeslissing (PKB) deel 1 Ruimte voor de Rivier (RvR) (Ministerie van VenW e.a., 2005) maatregelen voorgesteld die noodzakelijk zijn om in 2015 te voldoen aan het wettelijk vastgelegde beschermingsniveau. Eén van die maatregelen is rivierverruiming in de Overdiepse Polder.

Al in 2000 is de Overdiepse Polder naar aanleiding van de Integrale Verkenning Benedenrivieren (Ministerie van VenW, 2000) aangemerkt als zoekgebied voor Ruimte voor de Rivier (RvR). De provincie heeft het gebied vervolgens als zoekgebied rivierverruiming in het Streekplan opgenomen (Provincie Noord-Brabant, 2002a). Vanwege het zeer hoge 'geenspijt-gehalte' en de acceptatie (onder voorwaarden) bij de direct betrokkenen heeft de staatssecretaris van VenW op 2 juni 2004 het project Overdiepse Polder aangewezen tot Koploperproject Rivierverruiming. Dit houdt in dat zij heeft besloten te starten met de planstudie en de vereiste procedures voor de Overdiepse Polder, vooruitlopend op afronding van de PKB.

Het initiatief voor de Overdiepse Polder bestaat in hoofdlijnen uit de realisatie van een nieuwe primaire waterkering meer landinwaarts. De landbouwgronden die hierdoor buitendijks komen te liggen gaan bij zeer hoge rivierafoeren functioneren als meestromend rivierbed. De boerderijen (opstallen) worden vanuit de polder verplaatst naar terpen aan de nieuwe waterkering, dan wel naar buiten de polder. Hierbij verandert de functie van de landbouwgronden van 'landbouw' naar 'landbouw met waterberging'. De voor de nieuwe primaire waterkering benodigde grond komt voor een deel beschikbaar uit het aanwezige gronddepot. Kaart 1 geeft de ligging van het plangebied Overdiepse Polder weer. Het plangebied ligt grotendeels in de gemeente Waalwijk en voor een kleiner deel in de gemeente Geertruidenberg.

Het Ministerie van VenW heeft voor de uitvoering van de planstudie een bestuurs-overeenkomst gesloten met de provincie Noord-Brabant (Ministerie van VenW en Provincie Noord-Brabant, 2004). Hierin is vastgelegd dat de provincie de planstudie uitvoert. De provincie heeft vervolgens een Regionale bestuursovereenkomst gesloten met de regionale overheden (Waterschap Brabantse Delta, gemeente Waalwijk en gemeente Geertruidenberg), waarin de medewerking van deze partijen is vastgelegd (Provincie Noord-Brabant e.a., 2005).

1.2. De m.e.r.- en SMB-plicht

In bijlage C van het Besluit milieueffectrapportage (Besluit m.e.r.) is opgenomen voor welke activiteiten en besluiten het maken van een milieueffectrapport (MER) verplicht is. Het Besluit m.e.r. wordt binnenkort aangepast om invulling te geven aan de Europese richtlijn voor Strategische Milieubeoordeling (SMB). Het concept van het 'Besluit tot wijziging van het Besluit milieu effectrapportage 1994' is reeds openbaar. Omdat dit besluit gedurende de m.e.r.-procedure voor de Overdiepse Polder in werking treedt, is besloten om de m.e.r.- en SMB-plicht conform dit conceptbesluit in te steken.

Het project Rivierverruiming Overdiepse Polder is zowel m.e.r.- als SMB-plichtig. Dit is toegelicht in bijlage 3. De m.e.r.- en SMB-plicht hebben betrekking op:

- Goedkeuring van het dijkverleggingsplan door GS in het kader van artikel 1, eerste lid van de Wet op de waterkering (Wwk) is m.e.r.-plichtig.
- Vaststelling van de bestemmingsplanherzieningen door de gemeenteraden ten behoeve van de functiewijziging op grond van de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO) zijn SMB- én m.e.r.-plichtig.

Er is gekozen voor een gecombineerde SMB/m.e.r.-procedure ter ondersteuning van de besluitvorming over de bestemmingsplannen en de goedkeuring van het dijkverleggingsplan. Aangezien de SMB-procedure een 'lichtere' variant is van de m.e.r.-procedure, kan worden volstaan met het doorlopen van de stappen conform de 'zwaardere' m.e.r.-procedure. In deze Startnotitie wordt de gecombineerde procedure in het vervolg aangeduid als de m.e.r.-procedure. In paragraaf 6.2.1 wordt de procedure beschreven.

De SMB-procedure resulteert in een milieuraapport (dit is de term uit de Europese richtlijn). De m.e.r.-procedure resulteert in een milieueffectrapport (MER). De inhoudelijke vereisten voor beide rapporten komen sterk overeen. Daarom zal een gecombineerd Milieuraapport/MER worden opgesteld waarmee aan de inhoudelijke vereisten van beide rapporten wordt voldaan. In deze Startnotitie wordt het gecombineerde rapport in het vervolg aangeduid als het MER. Het MER wordt voorts gecombineerd met de Projectnota. Dit is de uitgebreide studie die voorafgaat aan het besluit over het dijkverleggingsplan. Daarom wordt hier gesproken over een Projectnota/MER.

1.3. Doel van de m.e.r.-procedure en de startnotitie

Doel van m.e.r. is het milieubelang, naast andere belangen, een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming over activiteiten met mogelijk belangrijke gevolgen voor het milieu. In dit geval betreft het de besluitvorming over het dijkverleggingsplan en de bestemmingsplanherzieningen voor de rivierverruiming in de Overdiepse Polder. Procedureel betekent dit een koppeling van de m.e.r.-procedure aan de procedures van het dijkverleggingsplan en de herziening van de bestemmingsplannen. Inhoudelijk betekent dit dat de mogelijke gevolgen voor het milieu door de dijkverlegging en de functiewijziging worden onderzocht en vastgelegd in een milieueffectrapportage (het MER).

De m.e.r.-procedure geeft betrokkenen vroegtijdig de kans aanbevelingen te doen over hetgeen in het MER onderzocht gaat worden (zie §1.5). Daarnaast heeft de m.e.r.-procedure de functie om de voorgestelde invulling van een activiteit met mogelijk belangrijke gevolgen voor het milieu – in dit geval de dijkverlegging en functiewijziging in de Overdiepse Polder – te overdenken en (vanuit milieuoogpunt gezien) realistische voorstellen te doen voor een alternatieve invulling. Tot slot worden bij de m.e.r.-procedure een onafhankelijke instantie, de Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie m.e.r.) en de wettelijke adviseurs betrokken bij de vraag of alle feiten kloppen en of alle relevante (milieu)aspecten in beschouwing zijn genomen.

Het doel van de Startnotitie is:

- de m.e.r.-procedure te starten;
- betrokken personen en instanties te informeren en gelegenheid te geven om zijn/haar wensen ten aanzien van de te onderzoeken aspecten in het MER kenbaar te maken;
- mogelijke varianten en alternatieven te verkennen en hieruit kansrijke alternatieven te selecteren;
- de inhoud van het MER af te bakenen.

De Startnotitie geeft op hoofdlijnen inzicht in het 'wat', 'waar' en 'waarom' van de voorgenomen activiteit rivierverschuiving Overdiepse Polder en het 'hoe' en 'wanneer' van de gekoppelde m.e.r.-/dijkverleggingsplan-/bestemmingsplanprocedure. Het doel hiervan is de belanghebbenden voldoende informatie te geven over het initiatief als zodanig en over wat wel en wat niet in het MER uitgezocht zal worden. Via de mogelijkheid van inspraak op de Startnotitie kunnen belanghebbenden aangeven welke informatie met het MER beschikbaar dient te komen.

In deze Startnotitie wordt een eerste selectie van varianten en alternatieven gemaakt. De nadere uitwerking van de varianten en alternatieven vindt plaats in de Projectnota/MER. De mogelijkheid bestaat dat via de inspraak en in de richtlijnen gevraagd wordt om in de Projectnota/MER varianten en alternatieven uit te werken die in eerste instantie niet waren geselecteerd.

1.4. Betrokken partijen m.e.r.-procedure

Diverse partijen zijn al vanaf de eerste voorbereidingen betrokken bij de rivierverschuiving van de Overdiepse Polder. Alle betrokken partijen ondersteunen dit project en blijven ook tijdens de m.e.r.-procedure nauw betrokken. § 6.3 geeft een opsomming van de betrokken partijen en de wijze waarop zij middels verschillende overlegstructuren een rol hebben in het project. In het kader van de m.e.r.-procedure voor de dijkverlegging en functiewijziging in de Overdiepse Polder heeft een aantal partijen ook een formele rol. Deze formele rollen in de m.e.r.-procedure zijn hieronder weergegeven.

Initiatiefnemer

Als initiatiefnemer treedt op: Waterschap Brabantse Delta

De initiatiefnemer vraagt het bevoegd gezag om mede op basis van de op te stellen Projectnota/MER een besluit te nemen over goedkeuring van het dijkverleggingsplan en de bestemmingsplanherzieningen.

Bevoegd gezag

De bevoegdheid tot het nemen van de m.e.r.- en SMB-plichtige besluiten is verdeeld over drie verschillende instanties: Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant voor het dijkverleggingsplan en de gemeenteraden van Waalwijk en Geertruidenberg voor de bestemmingsplannen. In dit soort gevallen is het gebruikelijk dat Gedeputeerde Staten optreedt als coördinerend bevoegd gezag. De coördinatie van de besluitvorming door de provincie is dan ook vastgelegd in de Regionale bestuursovereenkomst.

Commissie voor de milieu-effectrapportage

De Commissie voor de milieueffectrapportage is een onafhankelijke commissie van deskundigen die de provincie Noord-Brabant vooraf adviseert over de inhoud van het op te stellen MER. Zij toetst achteraf de kwaliteit van het MER.

1.5. Inspraak

Nadat de Startnotitie door de provincie Noord-Brabant is gepubliceerd volgt de inspraakperiode op deze Startnotitie. Inspraakreacties met betrekking tot de Startnotitie kunnen worden gericht aan het bevoegd gezag:

Het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant
T.a.v. de heer J.H.A.M. van der Wijst
Postbus 90151
5200 MC 'S-HERTOGENBOSCH
Onder vermelding van 'Startnotitie Overdiepse Polder'

Het bevoegd gezag in de persoon van de heer J.H.A.M. van der Wijst (tel. 073-6808763) is aanspreekpunt voor informatie met betrekking tot de m.e.r.-procedure. Inhoudelijke vragen met betrekking tot de Startnotitie of over de rivierverruiming Overdiepse Polder als zodanig, kunnen worden gericht aan de heer J.W. Sonnevijlle (073-6808091).

Op grond van de inspraakreacties en het advies van de Commissie-m.e.r. en andere adviseurs stelt het bevoegd gezag de richtlijnen voor de inhoud van het MER vast. In dit geval stellen dus zowel Gedeputeerde Staten als de gemeenteraden van Waalwijk en Geertruidenberg de richtlijnen vast. De provincie zorgt voor coördinatie van de besluitvorming, zodat alle drie de bevoegde gezagen dezelfde richtlijnen vaststellen. §6.2 geeft een toelichting op het verdere verloop van de procedure.

1.6. Leeswijzer

De aanleiding voor rivierverruiming in de Overdiepse Polder en de beschrijving van de voorgenomen activiteit zijn opgenomen in hoofdstuk 2.

Hoofdstuk 3 beschrijft de huidige situatie van de Overdiepse Polder en de omgeving. Ook worden de ontwikkelingen beschreven die de komende jaren plaatsvinden wanneer de rivierverruiming niet gerealiseerd zou worden.

In hoofdstuk 4 worden mogelijke andere oplossingen voor rivierverruiming in de Overdiepse Polder beschreven. Er wordt aangegeven welke oplossingen (alternatieven) meegenomen worden in het MER en waarom andere oplossingen zijn afgefallen.

De mogelijke (milieu)effecten van de alternatieven worden verkend in hoofdstuk 5. Vervolgens wordt in dit hoofdstuk beschreven welke (milieu)effecten in het MER onderzocht gaan worden.

In hoofdstuk 6 wordt de beleidscontext van dit project beschreven. Vervolgens wordt aangegeven welke besluiten nog genomen moeten worden voor de rivierverruiming in de

Overdiepse Polder en hoe de procedure van deze besluiten verloopt. Tenslotte bevat dit hoofdstuk een beschrijving van de betrokken partijen en hun rol in dit project.

In de bijlagen zijn een literatuurlijst (bijlage 1) en een begrippen- en afkortingenlijst (bijlage 2) opgenomen. Bijlage 3 legt uit waarom er een Milieurapport/MER opgesteld moet worden. In bijlage 4 wordt beschreven hoe de procedure van het Milieurapport eruit ziet en hoe deze procedure is geïntegreerd in de procedure van het MER.

Gezicht op de Overdiepse Polder vanaf de primaire waterkering nabij het Capelsche Veer in westelijke richting

2. Het voornemen

2.1. Waarom rivierverruiming Overdiepse Polder

Het rivierengebied wordt door dijken beschermd tegen hoge waterstanden op die rivieren. In het recente verleden – in 1993 en 1995 – deden zich zeer hoge waterstanden voor. De dijken zijn daarna versneld op sterkte gebracht om de maatgevende afvoer, 3.650 m³/s bij Borgharen en 15.000 m³/s bij Lobith, veilig af te kunnen voeren naar zee. Dit programma is grotendeels afgerond.

Naar aanleiding van de hoge waterstanden in 1993 en 1995 is vastgesteld dat rekening gehouden moet worden met hogere maatgevende rivierafvoeren. Het kabinet heeft besloten dat uiterlijk in het jaar 2015 een Maasafvoer van 3.800 m³/s bij Borgharen en een Rijnafvoer van 16.000 m³/s bij Lobith veilig moet kunnen worden afgevoerd. Hiervoor zijn maatregelen nodig.

Het kabinet is van mening dat het verhogen en versterken van de dijken niet langer de beste methode is. Vanuit de verwachting dat in de loop van de eeuw, als gevolg van veranderingen in het klimaat, de maatgevende rivierafvoeren nog verder zullen toenemen, wil het kabinet de veiligheid van het rivierengebied op het vereiste niveau brengen door veel meer gebruik te maken van maatregelen die voorkomen dat de hoogwaterstanden stijgen.

In de afgelopen jaren heeft het kabinet – in overleg met de regio en op basis van uitgebreid onderzoek zoals een MER en een Maatschappelijke Kosten Baten Analyse (MKBA) – gewerkt aan een voorstel voor deze maatregelen. Dit is opgenomen in de PKB deel 1 Ruimte voor de Rivier (Ministerie van VenW, 2005). Eén van deze maatregelen is 'Ontpoldering Overdiepsche Polder (meestromend)', verder genoemd rivierverruiming Overdiepse Polder. Het belangrijkste doel van het project rivierverruiming Overdiepse Polder is het bijdragen aan een veilig rivierengebied. Daarnaast wil het kabinet met Ruimte voor de Rivier bijdragen aan de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van het rivierengebied en daarmee het rivierengebied economisch, ecologisch en landschappelijk versterken. Ruimtelijke kwaliteit is dan ook het tweede doel van de rivierverruiming Overdiepse Polder.

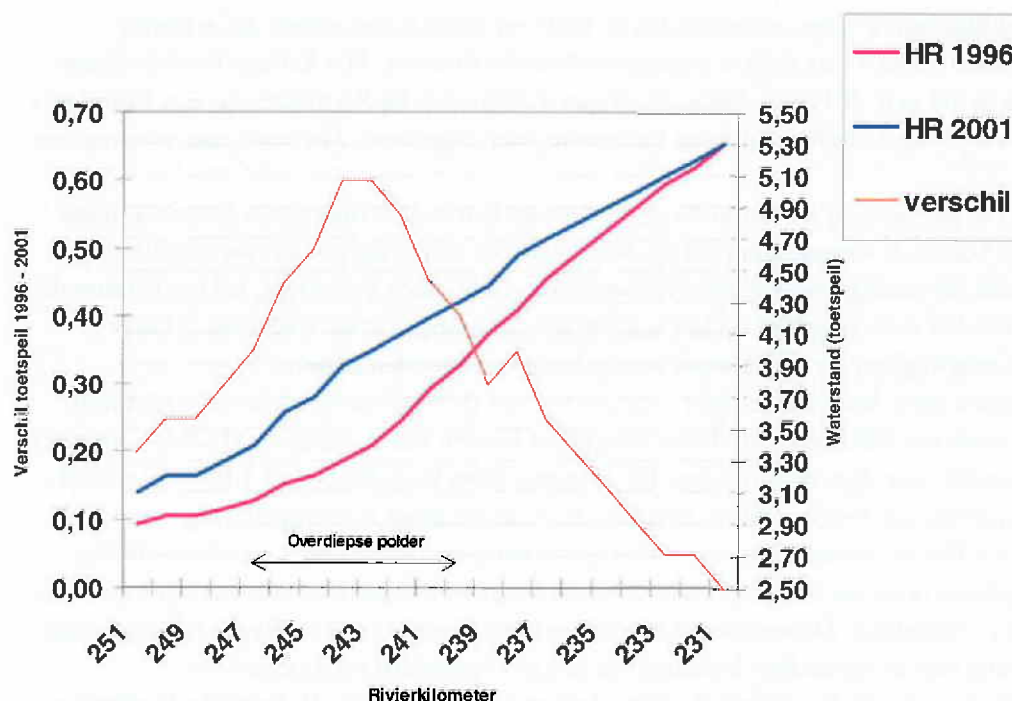
2.1.1. Veiligheid

Uitgangspunt voor de veiligheid is de Wet op de waterkering (Wwk). In de Wet op de waterkering is bepaald dat eens in de vijf jaar getoetst moet worden of de waterkeringen voldoen aan de vastgestelde veiligheidsnormen. Om deze toets uit te kunnen voeren, wordt om de vijf jaar voor elk dijkvak opnieuw vastgesteld tegen welke waterstand de dijk bestand moet zijn. Deze waterstand heet het toetspeil. De toetspeilen worden vijfjaarlijks door de minister van VenW gepubliceerd in een rapport met als titel Hydraulische Randvoorwaarden voor het toetsen van primaire waterkeringen, kortweg het Randvoorwaardenboek. In 2001 zijn de maatgevende afvoer en bijbehorende toetspeilen voor de dijken opnieuw vastgesteld (Ministerie van VenW, 2001). Aan de hand van een vergelijking van de toetspeilen van 2001 met 1996 blijkt dat er voor grote delen van het rivierengebied sprake is van hogere toetspeilen. De taakstelling voor het project Ruimte voor de Rivier en daarmee ook voor de Overdiepse Polder vloeit voort uit deze vergelijking van de toetspeilen.

In het benedenrivierengebied en dus ook op de Bergsche Maas worden de hoge waterstanden veroorzaakt door een combinatie van hoge afvoeren van de rivieren Rijn en Maas en hoge waterstanden te Hoek van Holland, die worden veroorzaakt door stormen op de Noordzee. Ook andere factoren zoals de opwaaiing door de wind spelen een rol. Voor de Bergsche Maas

geldt volgens het Randvoorwaardenboek 2001 een toetspeil van 4,35 m +NAP op rivierkilometer 239,5 (oostzijde) tot 3,5 m +NAP op rivierkilometer 246,5 (westzijde). De toetspeilen van 1996 en 2001 en het verschil hiertussen zijn voor de Bergsche Maas weergegeven in figuur 2.1.

Voor de waterkering langs de Bergsche Maas geldt aan beide zijden een overschrijdingskans van 1/2.000. Deze veiligheidsnorm is politiek bepaald en is vastgelegd in de Wet op de waterkering van 1995 (laatst herzien in 2005).

Figuur 2.1 Toetspeilen uit de randvoorwaardenboeken 1996 en 2001 en het verschil tussen beide toetspeilen voor de Bergsche Maas

In de Bestuursovereenkomst (Ministerie van VenW & Provincie Noord-Brabant, 2004) is een minimale verlaging van de MHW van 30 centimeter ter plaatse van de Overdiepse Polder opgenomen. De maatregelen in de Overdiepse Polder moeten volgens de PKB voor 2015 zijn uitgevoerd. Deze maatregelen moeten ook op de lange termijn hun nut behouden en geen belemmering vormen voor maatregelen die later noodzakelijk kunnen zijn.

2.1.2. Ruimtelijke kwaliteit

Door verbetering van de ruimtelijke kwaliteit moet het rivierengebied aantrekkelijker en leefbaarder worden. Het streven is om water en andere ruimtelijke functies te combineren. In de Nota Ruimte (Ministerie van VROM, 2005) is de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit als volgt nader uitgewerkt voor het rivierengebied in het algemeen:

- vergroting van de ruimtelijke diversiteit;
- handhaving en versterking van het open karakter van het rivierengebied met de karakteristieke waterfronten;
- behoud en ontwikkeling van de landschappelijke, ecologische, aardkundige en cultuurhistorische waarden en de verbetering van de milieukwaliteit;

- versterking van de mogelijkheden van het gebruik van hoofdvaarwegen door beroeps- en pleziervaart.

De te behouden en te ontwikkelen kernkwaliteit van de Bergsche Maas/Amer en daarmee ook voor de Overdiepse Polder is de strakke doch vloeiende vormgeving van deze doorsteek van rivier naar de delta als markant kanaal (anno 1904). Verder is de openheid van het landschap die gepaard gaat met het agrarisch gebruik (hoofdzakelijk rundveehouderij en akkerbouw) typerend. Bij het voorbereiden van Deel 1 van de PKB Ruimte voor de Rivier is gebleken dat de terpenvariant binnen het regionaal ruimtelijke kader past (Projectorganisatie Ruimte voor de Rivier, 2004). Daarbij is vastgesteld dat de beoogde inrichting (meervoudig ruimtegebruik met handhaving van het landbouwkundig gebruik) als zodanig van voldoende betekenis is voor een duurzame ruimtelijke kwaliteit. Binnen de randvoorwaarde van meervoudig ruimtegebruik door water en landbouw richt de aandacht voor ruimtelijke kwaliteit zich in de planstudie op het behoud en eventuele ontwikkeling van LNC-waarden.

2.2. Voorgenomen activiteit

De voorgenomen activiteit kan omschreven worden als 'de rivierverruiming bij de Overdiepse Polder door landinwaartse verlegging van de primaire waterkering en de daarbij behorende functiewijziging'. Tegen de verlegde waterkering worden (een deel van) de te verwijderen opstallen gesitueerd op terpen. De berekende kans op overstroom in de polder mag gemiddeld niet hoger zijn dan eens in de 25 jaar. Uitgangspunt is dat in de polder normaal landbouwkundig gebruik mogelijk blijft. De polder wordt heringericht om de landbouwkundige structuur aan te passen op de nieuwe ligging van de bedrijven. In §4.2.2 worden de voorgenomen activiteit verder beschreven en komen mogelijke alternatieven aan bod.

Het doel van het voornemen is het realiseren van de gewenste waterstandsverlaging van 30 cm en het bereiken van een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

Het project rivierverruiming Overdiepse Polder vindt doorgang, tenzij het project als maatregel vervalt in besluitvorming over Deel 4 van de PKB Ruimte voor de Rivier (besluitvorming vindt naar verwachting in 2006 plaats). Gezien het regionale draagvlak en de kamerbrede instemming met deze maatregel – die tot uitdrukking is gekomen in het aanwijzen van de maatregel tot koploperproject – worden geen problemen verwacht.

3. Het plan- en studiegebied

Dit hoofdstuk geeft een omschrijving van de huidige situatie in het gebied. Daarnaast wordt een globale omschrijving gegeven van de te verwachten autonome ontwikkelingen, die tot 2015 plaats zullen vinden. In de Projectnota/MER zal de beschrijving van de huidige situatie en de autonome ontwikkeling het referentiekader vormen waaraan de effectbeschrijvingen worden gerelateerd.

3.1. Ligging van het plan- en studiegebied

Er wordt onderscheid gemaakt tussen het plangebied en het studiegebied (zie kaarten 1 en 2). Het plangebied is het gebied waar de ingrepen plaatsvinden. Het plangebied Overdiepse Polder ligt in de provincie Noord-Brabant tussen de Bergsche Maas en het Oude Maasje. Het plangebied omvat de uiterwaarden en de huidige primaire waterkering aan de zuidzijde van de Bergsche Maas, de Overdiepse kade naast het Oude Maasje en de gronden tussen de primaire waterkering en de Overdiepse kade. Het plangebied ligt grotendeels in de gemeente Waalwijk. De westelijke punt ligt in de gemeente Geertruidenberg. De oppervlakte bedraagt zo'n 550 ha binnendijks en 180 ha buitendijks.

Het studiegebied is het gebied waar effecten als gevolg van het voornemen – rivierverruiming Overdiepse Polder – (kunnen) optreden. Het betreft het plangebied en de omgeving ervan. De begrenzing van het studiegebied kan echter niet bij voorbaat worden aangegeven. Uit het onderzoek naar de effecten dat in het kader van de Projectnota/MER zal worden uitgevoerd zal blijken hoe ver de effecten zich uitstrekken. Dit kan per effect verschillen. Zo zal het studiegebied voor veiligheid zich uitstrekken over het deel van het rivierengebied waar het initiatief nog gevolgen heeft voor de waterstand. Het studiegebied voor landschap en cultuurhistorie betreft het gebied waar de inrichting verandert, dus de Overdiepse Polder zelf en de relatie met het landschap rondom de polder.

3.2. Huidige situatie

3.2.1. Water en bodem

De Overdiepse Polder ligt op de overgang van het Rivierengebied en het Zeekleigebied. Bodemkundig behoort de polder bij het zeekleigebied. Visueel past het eerder bij het rivierenlandschap. Het plangebied bestaat uit vaaggronden, met name zware zavel en lichte klei. Langs het Oude Maasje komt lichte zavel voor. Alle gronden hebben een zoetegetijdenafzetting van ten minste 40 cm dik (Staring Centrum, 1990). Het maaiveld bevindt zich globaal tussen 0,6 en 1,0 meter boven NAP. In de westelijke hoek ligt het maaiveld met 5 à 6 meter boven NAP beduidend hoger vanwege het hier aanwezige gronddepot.

In het gebied ligt een aantal potentieel verdachte locaties voor wat betreft bodemverontreiniging. In het algemeen gaat het hierbij om het gronddepot, voormalige ontgrondingen, en mogelijke verontreinigingen bij boerderijen door olietanks of asbest. De kans dat zich hier bodemverontreinigingen bevinden is klein. Uit het verkennend bodemonderzoek moet blijken of er daadwerkelijk sprake is van bodemverontreiniging.

Het grootste deel van de polder heeft grondwatertrap VI. In het oostelijke en middendeel komt grondwatertrap IV voor (Staring Centrum, 1990). Een grondwatertrap IV houdt in dat de

gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) meer dan 40 cm beneden maaiveld (-mv) ligt en de gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG) gemiddeld 80-120 cm beneden maaiveld (-mv) ligt. Een grondwatertrap VI houdt in dat de GHG 40-80 cm -mv ligt en dat de GLG meer dan 120 cm -mv ligt.

In het algemeen is in het plangebied sprake van kwel en plaatselijk van slootkwel.

Het afwateringssysteem van het landbouwgebied is eigendom en de verantwoordelijkheid van het Waterschap Brabantse Delta. Een centraal onder aan de Maasdijk geplaatst gemaal slaat het teveel aan water uit op de Maas. Het waterschap onderhoudt ook de sloten en tochten, tot op het niveau dat die geen achterliggende eigenaren meer bedienen. De waterkwantiteitszorg van het Oude Maasje bovenstrooms (oostelijk) van de keersluis is in handen van het waterschap. De huizen en bedrijven lozen hun ongezuiverd rioolwater op het oppervlaktewater.

3.2.2. Natuur

Groene Hoofdstructuur

In het plangebied zijn kleine delen aangewezen als Groene Hoofdstructuur (GHS) natuur, subcategorie overig bos- en natuurgebied (Provincie Noord-Brabant, 2002a). Dit betreft een klein deel van het defensie terrein op het zanddepot aan de westzijde en twee bosjes (bij de Lorweg en de Veerweg). De meest oostelijke punt is aangewezen als GHS-landbouw, subcategorie natuurontwikkelingsgebied.

Direct ten zuiden van het plangebied ligt het Oude Maasje. Dit is aangewezen als GHS-natuur, subcategorie overig bos- en natuurgebied. De oevers zijn aangewezen als ecologische verbindingzones. Langs het Oude Maasje is al een ecologische verbindingzone ingericht.

Direct ten noorden van het plangebied ligt de Overdiepsche Uiterwaard. Deze is aangewezen als GHS-landbouw, subcategorie leefgebied kwetsbare soorten. De hierop aansluitende Capelsche Uiterwaard is deels aangewezen als GHS-landbouw, subcategorie natuurontwikkelingsgebied en deels als GHS-natuur, subcategorieën natuurparel en overig bos- en natuurgebied. De Bergsche Maas is aangewezen als GHS-natuur, subcategorie overig bos- en natuurgebied. De oevers zijn aangeduid als ecologische verbindingzones.

Beschermde natuurgebieden

Het plangebied of de directe omgeving maken geen onderdeel uit van Speciale Beschermingszones (SBZ's) in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn of van staats- of beschermde natuurmonumenten. Op iets grotere afstand liggen de volgende beschermde natuurgebieden:

- Ten westen van de Overdiepse Polder ligt het Vogel- en Habitatrichtlijngebied De Biesbosch. Dit gebied begint bij rivierkilometer 248,5 op de Bergsche Maas.
- Ten zuidoosten van de Overdiepse Polder ligt het Habitatrichtlijngebied De Langstraat bij Sprang Capelle. Onderdeel hiervan is het Staatsnatuurmonument Eendennest.
- Ten noorden van de Overdiepse Polder ligt het Habitatrichtlijngebied Boezem van Brakel, Pompeveld en Kornsche Boezem. Hiervan ligt de Kornsche Boezem, ten noorden van Dussen, het dichtst bij het plangebied.

Flora en fauna

In 2005 is door de provincie Noord-Brabant een florakartering uitgevoerd in het gehele gebied, uitgezonderd het defensieterrein (kmhok 121-414). Daarnaast zijn er oudere karteringen van 1990 en een klein deel in 1995. Uit een rapportage van de Meetkundige Dienst (Kers & van Gennip, 2002) is aanvullende informatie bekend. In tabel 3.1 is een overzicht van de aangetroffen beschermde soorten opgenomen. Naast de beschermde soorten zijn ook een aantal soorten aanwezig die op de Rode Lijst staan. Beleidsmatig zijn dit soorten die aandacht verdienen om rekening mee te houden bij uitvoering van werkzaamheden, maar wettelijk genieten ze geen bescherming in het kader van de Flora- en faunawet.

De broedvogels in het gebied zijn in 2000 door de provincie Noord-Brabant geïnventariseerd. De weidevogelbevolking bestaat voornamelijk uit kieviten en scholeksters, met slechts enkele grutto's, veldleeuweriken, patrijzen, wulpen, een tureluur en een slobbeend. In het gebied komen ook enkele roekenkolonies voor. Langs de Graafse Weg is in 2000 een territorium van een boomvalk (rode lijst: kwetsbaar) vastgesteld. De overige meer bijzondere broedvogels (blauwborst, gekraagde roodstaart, matkop, ransuil, spotvogel en zomertortel) zijn bij de inventarisatie in 2000 voor een groot deel aangetroffen in het defensiecomplex aan de westkant van het gebied. In 2005 werden bij een éénmalig veldbezoek door de Inventarisatie en Monitoringgroep Natuurwaarden Defensieterrainen diverse vogelsoorten vastgesteld, waarvan patrijs (kwetsbaar) en grauwe vliegenvanger (gevoelig) op de rode lijst staan. Het rapport van Natuurbalans/Limes Divergens (Crombaghs & De Jong, 2005) meldt waarnemingen van steen- en kerkuil in het gebied, beide soorten die als kwetsbaar op de rode lijst staan. In de inventarisaties van bureau Natuurverkenningen worden deze soorten vaak gemist omdat er geen nachtrondes worden uitgevoerd. Navraag bij coördinatoren van op deze soorten gerichte inventarisaties door vrijwilligers leerde echter dat deze soorten niet als broedvogel van het gebied bekend zijn. Wellicht betreft het zwervende exemplaren, de steenuil broedt bijvoorbeeld wel aan de overzijde van de Bergsche Maas ten zuidoosten van Dussen.

Van de wintervogels zijn bij bureau Natuurverkenningen maandelijkse tellingen van ganzen en zwanen beschikbaar vanaf de winter van 1996/1997 tot heden. Grote aantallen kol- en brandganzen (resp. 7700 en 450 op 12-1-2002 en resp. 1800 en 506 op 15-12-2002) zijn slechts incidenteel aanwezig in het gebied. De 1%-norm, waarmee het gebied zich zou kwalificeren als internationaal belangrijk watervogelgebied volgens de conventie van Ramsar, is bij beide soorten hoger (resp. 10.000 en 3600) dan de hoogst getelde aantallen. Bij SOVON Vogelonderzoek zijn geen telgegevens van watervogels op de Bergsche Maas of het Oude Maasje beschikbaar. Omdat de rivier intensief bevaren wordt en grote oppervlakten moerasgebied ontbreken is ook niet te verwachten dat zich op het water of in de uiterwaarden grote aantallen watervogels zullen ophouden. Een mogelijke uitzondering hierop zou zich kunnen voordoen als de uiterwaarden recent overstroomd zijn geweest en er plas- drassituaties aanwezig zijn. Volgens informatie van bewoners van het gebied zou zich in het bosje langs het Oude Maasje tegenover de Poolse weg een winterslaapplaats van ransuilen bevinden.

Er zijn geen kolonieplaatsen of vaste trekroutes van vleermuizen aangetroffen. Alle boerderijen in de polder zijn vrij jong; de omstandigheden zijn voor gebouwbewonende vleermuizen niet ideaal. Het voorkomen van verblijfplaatsen in de boerderijen is dan ook niet erg waarschijnlijk.

Ook bij de boombewonende soorten, de rosse vleermuis, de ruige dwergvleermuis en de watervleermuis zijn geen aanwijzingen gevonden voor kolonies of paarplaatsen. In het gebied komen ongetwijfeld ook andere algemene zoogdiersoorten voor, zoals veld- en spitsmuizen, mollen, konijnen, wezels en dergelijke.

Amfibieën en vissen zijn door Natuurbalans/Limes Divergens in 2005 geïnventariseerd (Crombaghs & De Jong, 2005). In tabel 3.1 is een overzicht met de aanwezige beschermde soorten opgenomen. De populaties amfibieën in de Overdiepse Polder zijn over het algemeen klein. Dit is een gevolg van de rationele indeling van het agrarisch landschap. Voor vissen zijn er verder 2 Rode lijstsoorten aangetroffen: de kopvoorn en de winde. Laatstgenoemde soorten komen redelijk algemeen in de Maas voor. Reptielen zijn niet aangetroffen in het plangebied.

	Planten	Zoogdieren	Amfibieën	Vissen
Beschermingsregime I (algemene soorten)	Dotterbloem Zwanebloem*		Gewone pad Bruine kikker Kleine water-salamander Middelste groene kikker	
Beschermingsregime II (overige soorten)	Spindotterbloem*			Kleine modderkruiper Bittervoorn*
Beschermingsregime III (soorten van Habitatrichtlijn en bijlage I AMvB, alle vogelsoorten)		Rosse vleermuis Ruige en gewone dwergvleermuis Watervleermuis		

* Alleen aangetroffen buiten de Overdiepse polder in de uiterwaarden.

Tabel 3.1 Overzicht aangetroffen beschermde soorten in het plangebied per beschermingsregime Planten, zoogdieren, amfibieën en vissen (Provincie Noord-Brabant, 2005a)

3.2.3. Landschap en cultuurhistorie

Het landschap van de Overdiepse Polder wordt gekenmerkt door een grote openheid en een rationele verkaveling. De gemeente Waalwijk karakteriseert het landschap als kenmerkend, zeldzaam en gaaf. Deze aanduiding komt voort uit het feit dat de polder opnieuw is ingericht als gevolg van een ruilverkaveling. De polder heeft echter niet haar ruimtelijke inrichting en beleving verloren (Gemeente Waalwijk, 2001). Structurerende elementen in het landschap zijn de dijk langs de Bergsche Maas, de kade langs het Oude Maasje en de wegen die steeds dwars op de dijken en kades het gebied in lopen.

Uiterwaarden langs de Bergsche Maas

De Bergsche Maas is tussen 1888 en 1904 gegraven ten behoeve van de bestrijding van wateroverlast. In verband met de ten behoeve van de scheepvaart gewenste constante diepte werd de rivierarm ontworpen met een zeer flauw gebogen tracé. Het profiel van de nieuwe rivierarm is, met haar begeleidende dijken en consequent toegepaste beplantingen, zeer karakteristiek en geïnspireerd op de bekende Hollandsche rivieren. De dijken zijn hier, in tegenstelling tot meer bovenstrooms langs de Maas, strak en bijna recht. De uiterwaarden van de Bergsche Maas hebben karakteristieke parallelle percelen gescheiden door sloten. Het gehele patroon van bijna rechte, landschappelijk sterk herkenbare rivier met uiterwaarden en dijken heeft hoge historisch landschappelijke waarden. Ook de dijken langs het Oude Maasje hebben hoge historisch landschappelijke waarden (Cultuurhistorische waardenkaart, Provincie Noord-Brabant, 2005; Gemeente Waalwijk, 2001). Tegenover de uitmonding van de Kerkvaart in het Oude Maasje bevindt zich een karakteristiek gebogen verloop in de weg vanwege de ligging van het voormalige veerhuis. Dit is als kenmerkende historische landschapsstructuur gewaardeerd. (Gemeente Waalwijk, 2001).

Het relict van de Dussense Gantel heeft eveneens hoge historisch landschappelijke waarden.. Plaatselijk liggen er houtwallen met onder meer schietwilg tussen het Oude Maasje en de kade langs het oude Maasje, daterend van omstreeks 1940. Dit zijn historische groenstructuren. (Cultuurhistorische waardenkaart, Provincie Noord-Brabant, 2005)

De laanbeplanting langs de Veerweg bestaande uit essen dateert uit 1895-1930 en vormt eveneens een historische groenstructuur. De Veerweg zelf heeft lage historisch landschappelijke waarde.

Langs de Veerweg staat een treurwilg uit 1900-1910, aangeplant als markeringsboom langs de weg. Bij de boom staat het oorlogsmonument. De boom heeft oorlogsschade (gehechte gaten in de stam) opgelopen door de strijd voor het behoud van dit bruggenhoofd die de Duitsers gevoerd hebben (Cultuurhistorische waardenkaart, Provincie Noord-Brabant, 2005).

In de bocht van de Veerweg nabij het oorlogsmonument bevindt zich een bakstenen duiker met waterkering (schuif) gebouwd aan het eind van de 19e eeuw. Zowel het oorlogsmonument met de treurwilg als de duiker zijn beschermd op grond van de Monumentenverordening 2001 van de gemeente Waalwijk. De gemeente heeft de laanbeplanting langs de Veerweg en een bomerij langs een agrarisch perceel op enige afstand westelijk van de Veerweg als lineaire

bomenrij gewaardeerd (Gemeente Waalwijk, 2001). De brug over het Oude Maasje staat op de nominatie om te worden aangewezen als gemeentelijk monument.

Historische laanbeplanting

Houtwal Oude Maas

De bebouwing in het gebied heeft geen bijzondere historische waarde.

De archeologische verwachtingswaarden van het plangebied zijn over het algemeen laag. Er liggen geen archeologische monumenten in het plangebied.

De Dussense Gantel en directe omgeving en de Veerweg en directe omgeving worden beschouwd als een archeologisch waardevol gebied (Gemeente Waalwijk, 2001). Voor beide archeologisch waardevolle gebieden moet bij mogelijke verstoring van de grond eerst onderzoek worden uitgevoerd of de verstoring niet kan worden afgewend. Kan dat niet, dan is onderzoek ter plaatse noodzakelijk.

3.2.4. Veiligheid

De dijken langs de Bergsche Maas zijn wisselend in hoogte en voldoen niet overal aan de eisen volgens het randvoorwaardenboek 2001; de PKB Ruimte voor de Rivier (deel 1) geeft aan dat ruwweg de helft van de dijken voldoet. Daarbij dient beseft te worden dat een andere PKB-maatregel, de maatregel 'Noordwaard meestromend' (een ontpoldering ten westen van Werkendam) een verzwarend effect heeft op de eisen uit 2001. De Overdiepse Polder heeft zowel boven- als benedenstrooms van de polder (respectievelijk tot aan Lith en de Amertak) een waterstandsverlagend effect en draagt daarmee over grotere lengte bij aan de doelstelling van het totale project.

Naar aanleiding van de hoge waterstanden in 1993 en 1995 is vastgesteld dat rekening gehouden moet worden met hogere maatgevende rivierafvoeren. Het kabinet heeft besloten dat uiterlijk in het jaar 2015 een Maasafvoer van 3.800 m³/s bij Borgharen en 16.000 m³/s bij Lobith veilig moet kunnen worden afgevoerd. Dit is de taakstelling van het project Ruimte voor de Rivier. Voor de Overdiepse Polder is de taakstelling een verlaging van het toetspeil van 30 cm.

Het Oude Maasje staat aan de westzijde in open verbinding met de Bergsche Maas/Amer. Onder hoogwateromstandigheden wordt de keersluis in de monding gesloten. Het sluitpeil is 1,50 m +NAP.

3.2.5. Gebruiksfuncties

Het plangebied is grotendeels in gebruik als landbouwgrond. Het aandeel grasland en akkerland is ongeveer gelijk verdeeld. Verspreid in het gebied liggen 16 agrarische bedrijven. Dit zijn allemaal melkveehouderijbedrijven, op één intensief veehouderijbedrijf na. Een deel van de gronden is in eigendom van de agrarische bedrijven in het plangebied. De rest in eigendom van anderen en wordt verpacht. Er liggen geen burgerwoningen in het plangebied.

In de westelijke punt van het gebied ligt een gronddepot met een oppervlakte van 28,7 ha. Hier is grond neergelegd die is vrijgekomen bij het graven van de Bergsche Maas. Dit terrein is deels (4 ha) in gebruik als militair oefenterrein van het corps Commando's gevestigd in Roozendaal. In het oostelijke deel van de polder liggen twee kleine bosjes.

Het gebied is alleen vanuit het zuiden toegankelijk via vaste verbindingen. Ongeveer midden in het gebied ligt de Polanenweg over het Oude Maasje. In het oostelijke deel steekt de Veerweg het Oude Maasje over. Vanuit het noorden wordt het plangebied bereikt via het Capelse Veer.

In het gebied lopen diverse wegen. Naast en deels over de kade ligt de Overdiepse Kade over vrijwel de gehele lengte van de polder. Vanuit deze weg lopen diverse wegen loodrecht de polder in: Friese Weg, Graafse Weg, Poolse Weg, Lorweg en Veerweg. De wegen hebben met name een functie in de ontsluiting van de agrarische bedrijven en gronden. De Veerweg en het Capelse veer vormen de verbinding tussen Dussen en Sprang-Capelle.

Aan de noordzijde van het Oude Maasje direct ten oosten van de Graafse Weg ligt een jachthaven/werf met 310 vaste ligplaatsen en zo'n 30 plaatsen voor doortrekkers. In het Oude Maasje wordt gevist en gezwommen. Aan de noordzijde van het Oude Maasje ten oosten van de jachthaven ligt een plaats waar veel oeverrecreatie plaatsvindt. Door de Overdiepse Polder lopen diverse fietsroutes, waaronder de lange afstandsfietsroute LF9: NAP-route van Nieuweschans naar Breda. Aan de westzijde van de polder ligt een fietspontje over het Oude Maasje dat uitkomt bij de jachthaven.

De Overdiepse Polder is voorzien van een elektriciteitsnet, waterleidingnet en telefoonnet. De polder is niet aangesloten op een openbaar gasnet of kabelnet. Alle leidingnetwerken volgen de wegen en zijn in de bermten gelegd. Er liggen in het plangebied geen doorgaande (hoofd)nutsvoorzieningen. Mede ten behoeve van de Projectnota/MER wordt een KLIC-melding uitgevoerd.

3.3. Autonome ontwikkeling

In de autonome ontwikkeling worden de ongezuiverde lozingen van de huizen en bedrijven in de Overdiepse Polder opgeheven.

Ten aanzien van natuur is in het plangebied één mogelijke ontwikkeling relevant. De percelen ten oosten van de Veerweg zijn aangewezen als natuurontwikkelingsgebied. Dit betekent dat deze percelen op termijn mogelijk worden aangekocht, ingericht en/of beheerd als natuur. Enkele percelen in de Overdiepse Uiterwaard (in het studiegebied) tegenover het bosje aan de Lorweg hebben dezelfde status.

Op landschappelijk gebied worden weinig ontwikkelingen verwacht. De functie van de Overdiepse Polder is primair agrarisch; de polder is aangeduid als AHS-landbouw in het Streekplan (Provincie Noord-Brabant, 2002a). De schaalvergroting in de melkveehouderij gaat in Nederland in de komende jaren door. Dit betekent een verder afnemend aantal bedrijven en dalende werkgelegenheid. Voor de veehouderij wordt verbreding, vooral door het bieden van groene en blauwe diensten, van toenemend belang voor de inkomensvorming (Silvis & De Bont, 2005). Ook voor de bedrijven in de Overdiepse Polder zal schaalvergroting nodig zijn om het bedrijf economisch gezond te houden. De huidige agrarische bedrijven zullen op termijn uitbreiden, waardoor er meer bebouwing komt. Hiermee zal het open karakter van de polder zeker niet verdwijnen.

Doordat in de toekomst vaker hoge waterstanden op gaan treden, zal het Capelse veer in de toekomst vaker niet gebruikt kunnen worden dan in de huidige situatie het geval is.

Ook in de autonome ontwikkeling, dus als rivierverruiming Overdiepse Polder niet zou worden uitgevoerd, moet de veiligheid in de Overdiepse polder voldoen aan het toetspeil uit het randvoorwaardenboek 2001 incl. de waterstandseffecten die voortkomen uit andere rivierverruimingsmaatregelen. Het toetspeil wordt elke vijf jaar opnieuw vastgesteld. Verdergaande klimaatveranderingen leiden ertoe dat het rivierensysteem in de toekomst nog hogere afvoeren te verwerken krijgt. Er wordt uitgegaan van het zogeheten middenscenario van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), waarin is uitgegaan van een stijging van de temperatuur van 2 graden Celsius per eeuw. Op basis hiervan is berekend dat aan het eind van deze eeuw (2100) een Maasafvoer van 4.600 m³/s bij Borgharen en een Rijnaafvoer van 18.000 m³/s bij Lobith verwacht kan worden. Daarnaast wordt een zeespiegelstijging van 60 cm verwacht (Ministerie van VenW e.a., 2005). Dit leidt ter plaatse van de Overdiepse Polder tot een taakstelling van meer dan één meter. In verband met een duurzame hoogwaterbescherming wordt de langetermijnverwachting in dit MER als uitgangspunt genomen voor de maatregelen in de autonome ontwikkeling op het gebied van de veiligheid in de Overdiepse Polder. Hiermee kan deze situatie worden afgezet tegen de inrichting van de nieuwe Overdiepse Polder die ook op de lange termijn gericht zal zijn. Ook zullen hierbij de lengte-effecten betrokken worden.

4. Voorgenomen activiteit en alternatieven

4.1. Algemeen

Centraal in het MER staat de vergelijking van alternatieven voor de voorgenomen activiteit op hun milieueffecten. Hiermee wordt beoogd om in een zo vroeg mogelijk stadium van de planontwikkeling en de besluitvorming inzicht te krijgen in de mogelijke oplossingen voor het realiseren van het gestelde doel en in de milieueffecten die met deze oplossingen gepaard gaan. Uitgaande van de doelen van de voorgenomen activiteit rivierverruiming bij de Overdiepse Polder zoals verwoord in paragraaf 2.2, hebben de oplossingen en de bijbehorende milieueffecten in dit geval betrekking op mogelijke inrichtingsalternatieven voor de Overdiepse Polder.

Locatiekeuze

De locatiekeuze voor de Overdiepse Polder is onderbouwd in de PKB Ruimte voor de Rivier en bijbehorend Milieueffectrapport (Ministerie van VenW e.a., 2005). In Deel 1 van de PKB Ruimte voor de Rivier is de maatregel 'Ontpoldering Overdiepse Polder (meestromend)' onderdeel van het Basispakket voor de korte termijn.

Inrichting op hoofdlijnen

In 2001 is in het kader van de voorbereiding van de PKB Ruimte voor de Rivier het Spiegelproject Overdiepse Polder (Habiforum, 2003) gestart. De noodzaak van ruimte voor de rivier in de regio van de Bergsche Maas, de mogelijkheden van meervoudig ruimtegebruik, de constructieve opstelling van de bewoners en de efficiëntie van de maatregel hebben tot groen licht van de toenmalige staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat geleid. In het Spiegelproject zijn mogelijke oplossingen onderzocht voor de Overdiepse Polder. De uitkomsten van het Spiegelproject hebben de basis gevormd voor de besluitvorming in deel 1 van de PKB. De alternatiefontwikkeling in het kader van deze m.e.r.-procedure borduurt hier op voort.

In deze Startnotitie worden de te onderzoeken alternatieven en varianten voor de Overdiepse polder toegelicht. Gemaakte keuzen en afwegingen rondom de mogelijke oplossingen worden toegelicht en de resterende kansrijke oplossingen gepresenteerd. Hiermee wordt het kader aangegeven voor de Projectnota/MER. Aan de resterende kansrijke oplossingen wordt in deze Startnotitie nog geen waardeoordeel toegekend. Dit zal, na nader onderzoek, in de Projectnota/MER gebeuren. In het MER worden de milieueffecten van de alternatieven beschreven en worden een Meest Milieuvriendelijk Alternatief en een Voorkeursalternatief ontwikkeld.

In de volgende paragrafen wordt een toelichting gegeven op de keuze voor en het principe van verlegging van de primaire waterkering in combinatie met functiewijziging. Vervolgens worden de varianten en alternatieven die in het MER meegenomen gaan worden en de verdere alternatiefontwikkeling in de MER-fase beschreven.

4.2. Hoofdlijn van de alternatieven

4.2.1. Proces van keuze voor hoofdlijnen inrichting

In de PKB deel 1 is een besluit genomen over de afbakening van de alternatieven voor de Overdiepse Polder (Ministerie van VenW e.a., 2005). De informatie ter onderbouwing van deze afbakening is ontleent aan het Spiegelproject Overdiepse Polder (Habiforum, 2004). Het

Spiegelproject is een initiatief geweest van Habiforum en de Stuurgroep Benedenrivieren (in het kader van het programma 'Ruimte voor de Rivier'). In deze paragraaf wordt het proces van afbakening van de alternatieven zoals dat heeft plaatsgevonden in het Spiegelproject en de keuze voor de afbakening zoals die is vastgelegd in de PKB Ruimte voor de Rivier geschetst.

Spiegelproject Overdiepse Polder

In de verkenning Spiegelproject Overdiepse Polder (Habiforum, 2003) zijn in eerste instantie vier mogelijke oplossingsrichtingen met in totaal acht verschillende varianten voor het project Overdiepse Polder bepaald. Hiermee zijn op hoofdlijnen alle mogelijke vormen van rivierverruiming aan bod gekomen. De varianten verschilden van een beperkte verlegging van de winterdijk tot het volledig uitkopen van de bewoners, zie tabel 4.2. In de tabel zijn tevens de belangrijkste voor- en nadelen van de diverse varianten aangegeven.

Aan de hand van deze varianten is in verschillende werksessies met de bewoners het aantal inrichtingsvarianten teruggebracht tot drie varianten:

- *Terpenvariant A:* Variant 3/4 in tabel 4.2, maar dan met een verlaagde winterdijk (overlaat);
- *Terpenvariant B:* de gehele Overdiepse Polder stroomt mee via in- en uitstroomopening (variant 3/4 in tabel 4.2);
- *Middenvariant:* Halve polder stroomt mee, de winterdijk wordt verlegd (variant 5/6/7 in tabel 4.2).

Hierbij hebben de volgende argumenten/afwegingen een rol gespeeld:

- Deze varianten kunnen voor de bewoners tot een acceptabele oplossing voor de rivierverruiming leiden.
- Deze varianten hebben de grootste MHW-daling tot gevolg.
- Deze varianten passen in het (provinciaal) ruimtelijk beleid van meervoudig ruimtegebruik.

De drie overgebleven varianten zijn nader beoordeeld op grond van hydraulische effecten¹, een kwalitatieve toetsing aan beleidskaders, regelingen voor herinrichting en schadevergoedingen en kosteneffectiviteit. Op basis hiervan zijn de terpenvarianten door zowel de bewoners als de betrokken overheden als voorkeursvariant gekozen. Redenen hiervoor zijn: het bijna verdubbelen van het doorstroombaar gemaakte gebied in de twee terpenvarianten levert 10% toename van het effect op waterstanden ten opzichte van de middenvariant op. De terpenvarianten passen bovendien beter binnen het bestaande beleid, onder andere omdat er meer sprake is van meervoudig ruimtegebruik en omdat het open karakter van de polder behouden blijft. De middenvariant leidt voor de bewoners tot een ongewenste situatie; de opdeling van de polder en de percelen, differentiatie in grondprijzen, noodzaak van kavelruil en het ontstaan van blijvers en vertrekkers roept naar verwachting vrijwel zeker ernstige spanningen op. De terpenvariant is duurder dan de middenvariant, maar levert meer waterstandverlaging op. De kosteneffectiviteit van de varianten is dan ook vergelijkbaar.

¹ Effect van een maatregel op de waterstand. Rivierverruimende maatregelen hebben over het algemeen genomen een daling van de waterstand tot gevolg (ten opzichte van de huidige waterstand bij hoogwater).

Variant	MHW-daling *	Voordelen	Nadelen
Natuurvariant (1)			
1. Polder geheel uitkopen, winterdijk verleggen naar Overdiepse kade aan de zuidzijde van de polder.	30 cm	Behoud open rivierlandschap	Past niet in (provinciaal) beleid van meervoudig ruimtegebruik. Verlies goede landbouwgronden. Veel bedrijfsverplaatsingen
Terpenplan (2, 3 en 4): Verhoging Overdiepse kade met bedrijven op terpen aan kade.			
2. Polder als berging	5 cm	Past binnen (provinciaal) beleid van meervoudig ruimtegebruik Behoud goede landbouwgronden Behoud open rivierlandschap	Te weinig MHW-daling
3. in- én uitlaat (meestromend)	Max. 30 cm	Past binnen (provinciaal) beleid van meervoudig ruimtegebruik Behoud goede landbouwgronden Behoud open rivierlandschap	Veel bedrijfsverplaatsingen Veel grondaanvoer
4. meestromend met afgraving gronddepot	Gelijk of meer dan 3	Past binnen (provinciaal) beleid van meervoudig ruimtegebruik Behoud goede landbouwgronden Behoud open rivierlandschap	Veel bedrijfsverplaatsingen
Gedeelde polder (5, 6 en 7): dijk door midden van polder, noordzijde tijdelijk meestromend zuidzijde permanent droog.			
5. Oude winterdijk wordt verwijderd	25 cm		Past niet in (provinciaal) beleid van meervoudig ruimtegebruik. Verlies goede landbouwgronden. Veel bedrijfsverplaatsingen
6. Oude winterdijk wordt verlaagd	5-25 cm	Weinig grondverzet	Verlies openrivierlandschap
7. Oude winterdijk met in- en uitlaatconstructie	5-25 cm	Weinig grondverzet	Verlies openrivierlandschap
Uiterwaardverlaging met eventueel dijkverlegging (8)			
8. Polder blijft ongemoeid, evt. kleine teruglegging winterdijk	?	Behoud open rivierlandschap	Te weinig MHW-daling Veel grondverzet

*: MHW-daling = verwachte waterstands daling op de Bergsche Maas ter plaatse van de Overdiepse Polder bij maatgevende omstandigheden.

Tabel 4.2 Varianten die beschouwd zijn in de verkenning Spiegelproject Overdiepse Polder (Habiforum, 2003) met hun voor- en nadelen

PKB Ruimte voor de Rivier

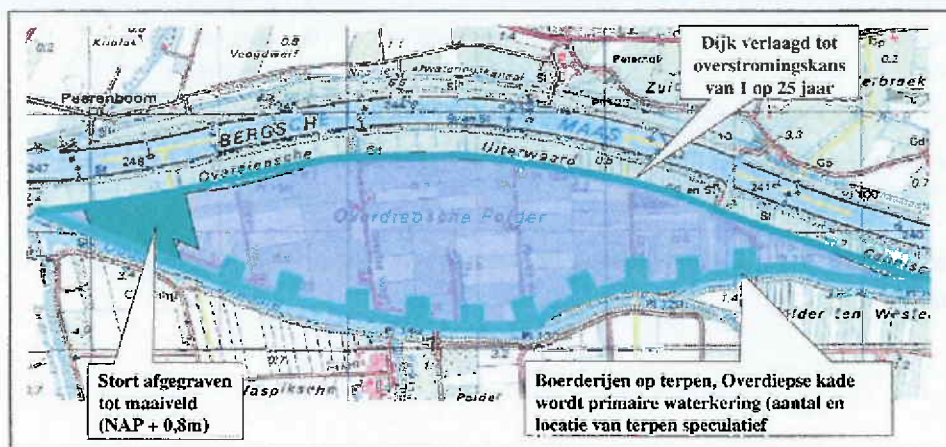
In de PKB wordt de maatregel 'Ontpoldering Overdiepsche Polder' als volgt omschreven: "Deze maatregel behelst het verleggen van de primaire waterkering naar de zuidzijde van de Overdiepsche Polder. Tegen de verlegde waterkering zullen ook de uitgeplaatste woningen annex opstellen worden gesitueerd op terpen. Uitgangspunt is dat in de polder normaal landbouwkundig gebruik mogelijk blijft. De maatregel Overdiepsche Polder meestromend heeft een maximaal effect op de MHW van circa 30 cm (lokaal). Doordat het effect van de maatregel tot ver bovenstrooms significant is, realiseert de maatregel over een groot traject een deel van de taakstelling van de Bergsche Maas."

4.2.2. Hoofdpijnen van de inrichting

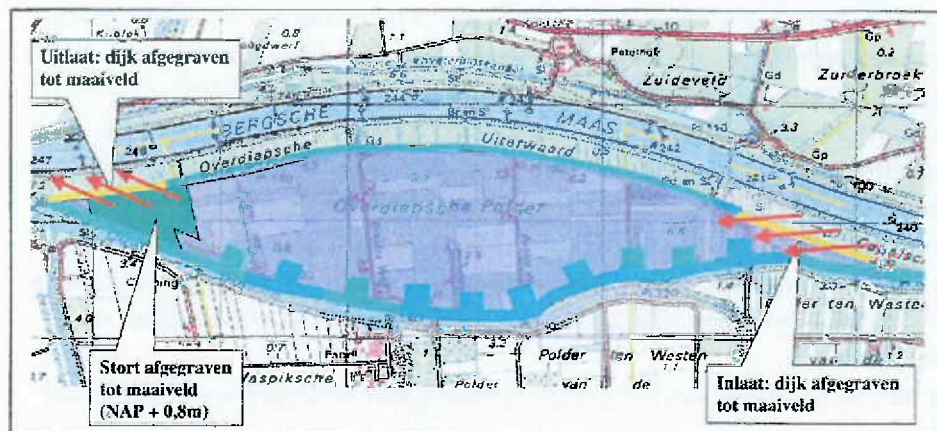
De 'terpenvariant' heeft de uitdrukkelijke voorkeur vanwege het definitieve, robuuste en kosteneffectieve karakter, de versterking van de landschappelijke en mogelijk cultuurhistorische kwaliteit en bovenal de sociale cohesie binnen de polder. Deze voorkeur is overgenomen in het besluit over de PKB deel 1 Ruimte voor de Rivier, zoals hierboven is beschreven. De terpenvariant vormt daarom het startpunt voor de m.e.r.-procedure. Het is een combinatie van technische en ruimtelijke ingrepen:

- Het verhogen van de regionale kering ten noorden van het Oude Maasje tot het niveau van een primaire waterkering;
- Het verplaatsen van woningen en bedrijfsgebouwen naar aan te leggen terpen langs de primaire waterkering dan wel naar buiten het plangebied, inclusief landbouwkundige herverkaveling;
- Het creëren van overlaten of in- en uitlaatconstructie, waardoor de polder bij extreem hoogwater met de rivier kan meestromen;
- Het afgraven van een voormalig gronddepot in de westpunt van de polder, waarvan het materiaal mogelijk te gebruiken is voor aanleg van de terpen en de nieuwe primaire waterkering;
- Het aanpassen van de (waterhuishoudkundige) infrastructuur, waaronder mogelijk het verplaatsen van het gemaal.

De figuren 4.2 en 4.3 geven een schematische weergave van de beide terpenvarianten, met daarin de noodzakelijke maatregelen. In beide varianten is voorzien in ligging van de terpen buitendijks. Het aantal, de definitieve vorm en de ligging van de terpen moet in de Planstudie nader bepaald worden.

Figuur 4.2 Terpenvariant A met automatisch overstromende dijk langs de Bergsche Maas

Figuur 4.3 Terpenvariant B met controleerbare in- en uitlaatopeningen

4.3. De alternatieven

4.3.1. Randvoorwaarden bij de alternatiefontwikkeling

De mogelijke alternatieven binnen de 'terpenvariant' moeten aan enkele randvoorwaarden voldoen. De PKB deel 1 Ruimte voor de Rivier is het kader voor de alternatiefontwikkeling. De volgende randvoorwaarden zijn relevant voor de alternatiefontwikkeling in het kader van de m.e.r.-procedure.

Veiligheid:

- De herinrichting van het projectgebied moet leiden tot een minimale verlaging van het toetspeil van 30 cm ter plaatse van de Overdiepse Polder.
- De berekende kans op overstromen in de polder mag gemiddeld niet hoger zijn dan eens in de 25 jaar.
- De tussenkade (huidige primaire waterkering) moet bestand zijn tegen overstroming.
- De huidige primaire kering houdt een waterkerende functie en zal als zodanig ook beheerd moeten blijven.
- Nieuwe huizen en bedrijfsgebouwen dienen eenzelfde veiligheidsniveau te hebben als de binnendijkse huizen en gebouwen.
- De nieuwe primaire waterkering moet ten minste zijn afgestemd op de afvoer- en waterstandontwikkelingen zoals die voor circa de eerstkomende 100 jaar voorzien worden.

Woningen en bedrijfsgebouwen

- De in het projectgebied aanwezige opstallen die bij het meestromen van de polder niet hoogwatervrij liggen, worden gesloopt.
- Nieuwe huizen en bedrijfsgebouwen worden gerealiseerd op terpen aan de nieuwe primaire waterkering.
- De vormgeving van de terpen moet zodanig zijn dat de te herbouwen bedrijfsgebouwen en woningen geen beperkingen ondervinden van de herziene beleidslijn Ruimte voor de Rivier.
- Toegang tot woningen bij calamiteiten mag geen hinder ondervinden van hoogwater.
- De jachthaven en jachtwerf met bijbehorende voorzieningen blijven binnendijks gehandhaafd.

Toekomstig gebruik Overdiepse Polder

- Het project moet leiden tot een gebied waar sprake is van meervoudig ruimtegebruik: er blijft sprake van een agrarische gebruikssituatie voor zowel de huidige Overdiepse Polder als de Overdiepse Uiterwaard, gecombineerd met ruimte voor water.
- Bedrijven die in de polder blijven moeten in ieder geval voldoende bestaansrecht en toekomstperspectief hebben. Naar verwachting levert de Beleidslijn Ruimte voor de Rivier geen beperkingen op voor het toekomstig agrarisch grondgebruik in de polder.
- Bij het project vindt herstel en verbetering van de landbouwstructuur plaats: duurzame en bedrijfsmatig verantwoorde verkaveling, bijpassend aantal agrarische bedrijven, huizen en bedrijfsgebouwen dicht bij de percelen, eenvoudig bereikbaarheid van de percelen en goede ontwaterings situatie.
- Er vindt geen uitbreiding plaats van het aantal intensieve veehouderijen ten opzichte van de huidige situatie;
- De bereikbaarheid van het Capelse Veer blijft gehandhaafd als in de huidige situatie.
- In de Ecologische Hoofdstructuur (Streekplan 2002) zijn zowel langs de Bergsche Maas (de rivieroever) als langs het Oude Maasje ecologische verbindingzones voorzien. De langs het Oude Maasje reeds ingerichte ecologische verbindingzone moet gehandhaafd blijven.
- Het gebruik door defensie van het militair oefenterrein in de westelijke punt moet gehandhaafd kunnen worden.

4.3.2. Variatiemogelijkheden voor de alternatiefontwikkeling

Binnen deze randvoorwaarden kan in de alternatieven op diverse onderdelen gevarieerd worden. Lang niet alle onderdelen zijn even sterk bepalend voor de (milieu)effecten van de voorgenomen activiteit. In het MER wordt op die onderdelen gevarieerd die sterk bepalend zijn voor de verlaging van het toetspeil, de uitvoeringskosten en het landbouwkundig toekomstperspectief. Op de andere (milieu)effecten worden geen grote verschillen verwacht die om aparte alternatieven vragen. In tabel 4.3 is aangegeven op welke onderdelen wordt gevarieerd en voor welke (milieu)effecten deze variatie belangrijke gevolgen kan hebben. De onderdelen waarop wordt gevarieerd vormen de bouwstenen voor de alternatieven.

Te variëren onderdelen = bouwstenen	Verwachte meest belangrijke (milieu)effecten
De in- en uitlaatconstructie c.q. overlaat	Verlaging toetspeil Kosten
Het aantal bedrijven (en daarmee aantal en vorm van de terpen)	Landbouwkundig toekomstperspectief Kosten Visueel-ruimtelijk
De ligging (en vormgeving) van de terpen	Landbouwkundig toekomstperspectief Visueel-ruimtelijk

Tabel 4.3 In de voorgenomen activiteit te variëren onderdelen en de aspecten waarvoor de belangrijkste verschillen in effecten van deze varianten worden verwacht.

De in- en uitlaatconstructie c.q. overlaat

De huidige dijk verliest zijn functie als primaire waterkering en wordt een voorliggende kering. Hoe die dijk wordt aangepast om een overstromingsfrequentie van maximaal eens per 25 jaar te kunnen garanderen is een wezenlijk onderdeel van de keuze voor het voorkeursalternatief.

In het MER worden binnen de gestelde randvoorwaarden de volgende oplossingen onderzocht:

- Een verlaging van de dijk over de gehele lengte tot de hoogte die overeenkomt met een frequentie van eens per 25 jaar overstromen (overlaat-)dijk. De inzet van het gebied als waterbergingsgebied (of en zo ja, wanneer tijdens een hoogwatergolf) is dan niet te reguleren. Wellicht is achter de kering dan verdediging nodig om uitschuring door werveling te voorkomen. Bezien moet worden of hiermee 30 cm waterstandverlaging wordt bereikt.
- Een verlaging van delen van de dijk aan de noordoostzijde (inlaatvoorziening) en de noordwestzijde (uitlaatvoorziening), niet voorzien van een regelbaar (en complex) kunstwerk.
- Een verlaging van delen van de dijk aan de noordoostzijde (inlaatvoorziening) en de noordwestzijde (uitlaatvoorziening), wél voorzien van een regelbaar (en complex) kunstwerk.
- Een constructie met maximale verlaging van het toetspeil (dit is mogelijk een van bovenstaande constructies).
- Een constructie met minimale kosten (dit is mogelijk een van bovenstaande constructies).

Binnen deze oplossingen kan ook steeds op de mate van verlaging van de dijk gevarieerd worden.

Het aantal bedrijven

In de Overdiepse Polder zijn 16 agrarische bedrijven aanwezig. De bewoners hebben zelf als randvoorwaarde gesteld dat de bedrijven die in de polder blijven in ieder geval voldoende bestaansrecht en toekomstperspectief moeten hebben. Een aantal bedrijven zal mogelijk besluiten om de Overdiepse Polder te verlaten. Dit is mede afhankelijk van de regelingen die worden opgesteld voor blijvers en wijkers. Het aantal bedrijven dat blijft/kan blijven, bepaalt het aantal en/of de omvang van de terpen en daarmee een deel van de kosten.

Het aantal bedrijven waarvoor de Overdiepse Polder een duurzaam ontwikkelingsperspectief kan bieden is het maximaal aantal bedrijven in de alternatieven. Het minimum aantal bedrijven in de alternatieven wordt bepaald door het aantal bedrijven dat wil blijven of door de variant met minimale kosten.

De beslissing om te blijven of te wijken zal door veel bedrijven pas genomen worden op het moment waarop de financiële regelingen duidelijk zijn. Hier ontstaat gedurende het opstellen van het MER inzicht in. Of er gevarieerd moet worden op het aantal agrarische bedrijven en zo ja, hoe groot die variatie is, wordt in het MER uitgewerkt.

Ligging van de terpen

Op hoofdlijnen kan voor wat betreft de ligging van de terpen onderscheid worden gemaakt in verspreide ligging en geclusterde ligging. Een volledig geclusterde ligging van alle terpen is geen optie, omdat voor een aantal bedrijven de afstand tussen stallen en percelen dan te groot wordt, waardoor een bedrijfseconomisch nadelige situatie ontstaat. Deels geclusterde ligging (bijvoorbeeld 2 bedrijven per terp) is wel denkbaar. Afhankelijk van het aantal bedrijven per terp zullen ook de vorm en omvang van de terpen verschillen.

De variatie op de ligging van de terpen bestaat dus uit volledig verspreide ligging of ligging in kleine clusters. De (milieu)effecten van deze varianten worden onderzocht in het MER.

Randvoorwaarden ten aanzien van de wijze van uitwerking van de alternatieven zijn:

- Het bepalen van de maximaal haalbare verlaging van het toetspeil vindt plaats binnen de randvoorwaarden zoals uitgewerkt in 'Bijlage 2: Programma van Eisen' van de Bestuursovereenkomst.
- De ondernemers hebben inspraak in vormgeving en ligging van de terpen;
- Voor wat betreft de relatie tussen kosten en MHW-daling moet een gevoeligheidsanalyse worden uitgevoerd.

Een aantal onderdelen van het project zoals de nieuwe verkavelingssituatie worden uitgewerkt in de projectnota. Op deze onderdelen wordt niet primair gevarieerd; ze zijn in principe in alle varianten gelijk. Voor deze onderdelen worden namelijk binnen de randvoorwaarden geen varianten verwacht die tot wezenlijk verschillende milieueffecten leiden. Uiteraard worden de milieueffecten van de niet-variabele onderdelen ook in het MER beschreven.

4.3.3. Te onderzoeken alternatieven

In de bestuursovereenkomst tussen het Ministerie van VenW en de provincie is bepaald dat ten minste de volgende drie alternatieven nader verkend worden:

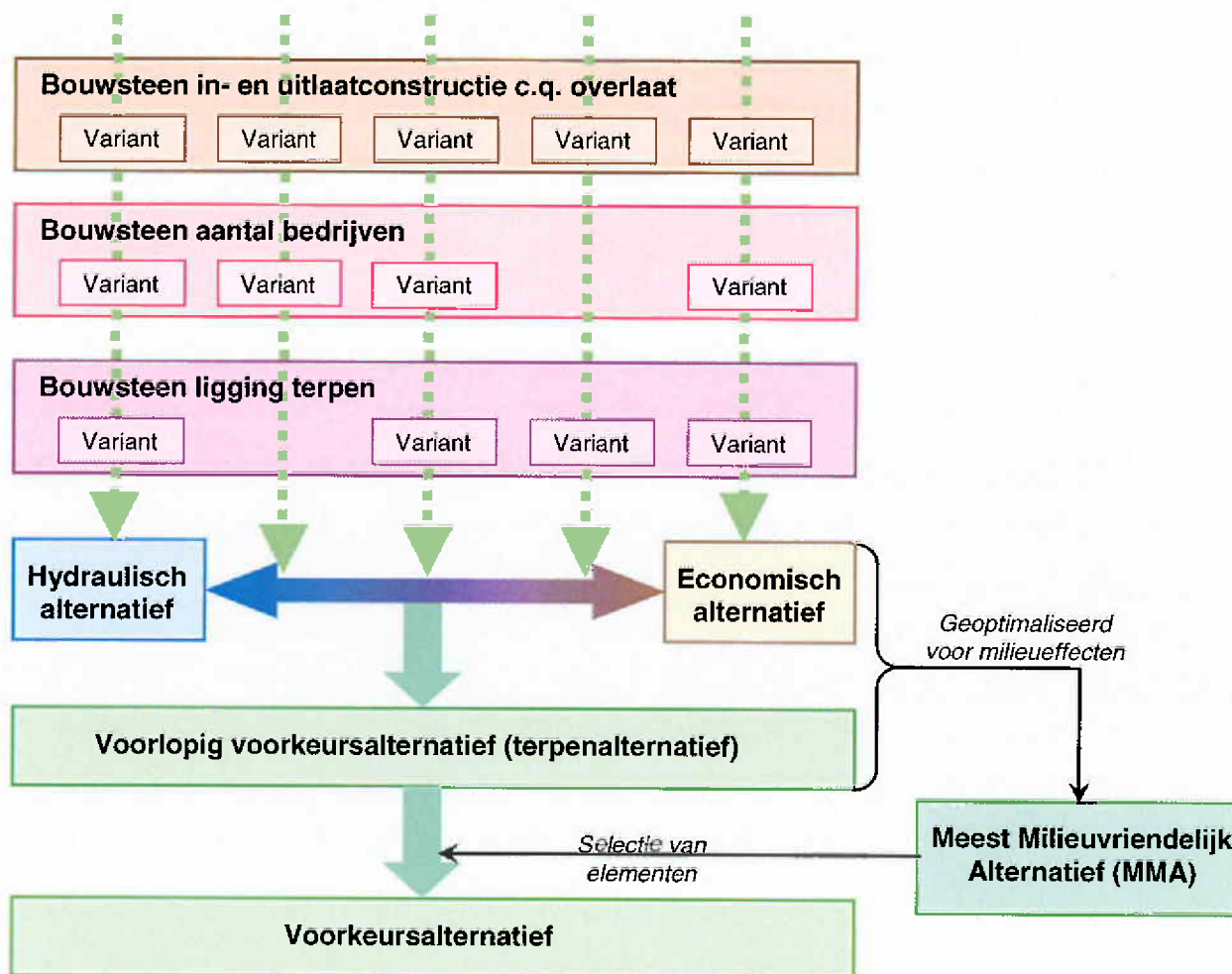
- een maximaal verlagend effect van het toetspeil ('hydraulische alternatief') binnen de in bijlage 2 bij de Bestuursovereenkomst gestelde randvoorwaarden;
- minimale kosten ('economische alternatief') binnen de in bijlage 2 bij de Bestuursovereenkomst gestelde randvoorwaarden;
- voorkeursalternatief van de regio (het 'terpenalternatief') binnen de in bijlage 2 bij de Bestuursovereenkomst gestelde randvoorwaarden.

Naast inrichtingsalternatieven wordt in het MER ook een referentiealternatief (ook wel nulalternatief genoemd) beschreven. Het referentiealternatief is het alternatief waarin geen sprake is van een rivierverruiming in de Overdiepse polder maar waarin wel rekening wordt gehouden met autonome ontwikkelingen. De effecten van de inrichtingsalternatieven worden beschreven ten opzichte van het referentiealternatief.

Bouwstenen en varianten

In het MER worden de drie bouwstenen uitgewerkt tot een aantal varianten per bouwsteen zoals beschreven in §4.3.2. Het aantal varianten kan per bouwsteen verschillen. In het MER wordt duidelijk hoeveel en welke varianten per bouwsteen ontwikkeld worden.

Vervolgens wordt per bouwsteen gekeken welke variant het beste past binnen het hydraulisch alternatief en welke variant binnen het economisch alternatief. Dit proces is schematisch weergegeven in onderstaande figuur. Als een bouwsteen meer dan twee varianten kent, kunnen niet alle varianten voor deze bouwsteen in de alternatieven worden meegenomen. Deze varianten worden dan aparte beschreven en op hun milieueffecten beoordeeld. Het voorlopig voorkeursalternatief (het terpenalternatief) is waarschijnlijk een tussenvorm tussen het hydraulisch alternatief en het economisch alternatief. Het is mogelijk dat in het voorlopig voorkeursalternatief voor een variant van een bouwsteen wordt gekozen die geen onderdeel uitmaakt van het hydraulisch en het economisch alternatief.

Figuur 4.4 Schematische weergave van het proces van alternatiefontwikkeling in het MER

In het MER worden de alternatieven uitgewerkt en beschreven. De beschrijving van de alternatieven bevat een inrichtingsschets, een beschrijving van risico's en beheersmaatregelen en een beschrijving van het toekomstig onderhoud en beheer.

De alternatieven worden met elkaar vergeleken, waarna een keuze wordt gemaakt voor een voorlopig voorkeursalternatief. Dit voorlopig voorkeursalternatief kan een combinatie van onderdelen van de alternatieven en varianten bevatten.

Er kunnen voor bouwstenen ook milieuvriendelijkere uitvoeringsvormen mogelijk zijn. Deze worden samengevoegd in een Meest Milieuvriendelijk alternatief (MMA).

Op basis van de effectbeschrijving en het Meest Milieuvriendelijk Alternatief wordt uiteindelijk het voorkeursalternatief bepaald zoals dat wordt opgenomen in het dijkverleggingsplan en de bestemmingsplannen.

5. Te verwachten milieueffecten

In het MER zullen de positieve en negatieve effecten van de alternatieven worden beschreven. Bij de beschrijving wordt een schaal- en detailniveau gehanteerd dat relevant is voor de effectbeschrijving van de ontwikkelde alternatieven. Per milieuaspect wordt een aantal concrete criteria geformuleerd op basis waarvan de effecten worden beschreven en beoordeeld aan de hand van gangbare normen (zie § 5.2). Indien uit inspraak blijkt dat er nog aanvullende belangrijke effecten zijn, zullen deze eveneens in het MER aan de orde komen.

Bij de beschrijving van de milieueffecten in het MER wordt het studiegebied, oftewel het gebied waarbinnen het effect zou kunnen optreden, aangegeven. De mate van detaillering van een effectbeschrijving is gerelateerd aan het belang daarvan voor de besluitvorming en zal per effectparameter verschillen. Uitgangspunt is een kwantificering van het milieueffect waar mogelijk. In het MER worden de effecten van de alternatieven onderling én met de effecten die bij de autonome ontwikkeling optreden, vergeleken. De autonome ontwikkeling geeft aan hoe de Overdiepse Polder en de veiligheid op de Maas zich zullen ontwikkelen als de rivierverruiming niet zou worden gerealiseerd. De effecten van de autonome ontwikkeling dienen als referentie bij de effectbeoordeling van de andere alternatieven. De vergelijkingsmethode wordt in het MER aangegeven.

Bij de beschrijving van de (milieu)effecten wordt aangegeven of effecten:

- tijdelijk of permanent van aard zijn;
- omkeerbaar of onomkeerbaar zijn; en
- optreden in de aanleg- of de gebruiksfase.

Verder wordt in het MER aangegeven welke leemten in kennis van invloed zijn op de effectbeoordeling. Op deze manier kan in de besluitvorming rekening worden gehouden met de tekortkomingen en beperkingen in de gebruikte informatie. Tot slot wordt in het MER (mede op basis van het voorgaande) een aanzet voor een evaluatieprogramma gegeven. Deze evaluatie (door de initiatiefnemer) is verplicht om na de realisatie van het voornemen, de feitelijke optredende milieueffecten te vergelijken met de milieueffecten die vooraf in het MER zijn aangegeven.

5.1. Verkenning van de effecten

5.1.1. Water en bodem

Verandering in inzijging en kwel

In het MER bij de PKB worden langs de Bergsche Maas op basis van expert judgement geen of slechts beperkte effecten op de grondwaterstand verwacht. Ook op kwelstromen worden geen effecten verwacht. In het MER voor de Overdiepse Polder worden effecten op grondwaterstand en kwelstromen nader onderzocht.

Verandering in de waterhuishouding

Bij de functiewijziging en herinrichting van de polder wordt mogelijk ook de waterhuishouding (deels) aangepast, waarbij de relatie met het landbouwkundig gebruik van belang is. Daarnaast is aandacht nodig voor waterhuishouding volgend op de inzet van de polder bij hoogwater. In

het MER wordt de functionaliteit van de nieuwe waterhuishoudkundige situatie voor de functies in het gebied (landbouw, natuur, waterberging) onderzocht.

Invloed op bodemkwaliteit

Er is een aantal potentieel van bodemverontreiniging verdachte locaties in het plangebied aanwezig. Uit het verkennend bodemonderzoek moet blijken of hier inderdaad sprake is van bodemverontreiniging. Indien op verontreinigde locaties grondverzet plaatsvindt, kan dit leiden tot verspreidingsrisico's. Ook eventuele bodemerosie bij inzet van de Overdiepse Polder kan leiden tot verspreiding van verontreinigingen. Tenslotte is aandacht nodig voor eventueel aanwezige verontreinigingen in relatie tot het toekomstig landbouwkundig gebruik van gronden die nu niet als zodanig gebruikt worden. Het gaat hierbij om de huidige bouwblokken. Het verkennend bodemonderzoek moet uitwijzen in hoeverre sprake is van bodemverontreinigingen.

Verandering in (grond)waterkwaliteit

Doordat de Overdiepse Polder wordt herverkaveld, maar ook of mede onder invloed van ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld mestbeleid kan de veedichtheid per hectare veranderen. Dit kan de (grond)waterkwaliteit beïnvloeden. Ook het meestromen van de Overdiepse Polder kan gevolgen hebben voor de (grond)waterkwaliteit doordat de kwaliteit van het rivierwater anders is dan de kwaliteit van het water in de polder. Gezien de meestroomfrequentie van maximaal eens in de 25 jaar wordt verwacht dat dit effect op de waterkwaliteit van tijdelijke aard is. De ongezuiverde lozingen worden opgeheven bij de herinrichting van de polder, waardoor de waterkwaliteit lokaal verbetert.

Opbrengstverandering voor de landbouw

Veranderingen in de grondwaterstand worden niet verwacht. Dit wordt in het MER nader onderzocht. Indien deze wel optreden, kunnen ze leiden tot veranderingen in de opbrengsten op de gronden. Er kan zowel sprake zijn van toenemende als van afnemende opbrengsten. Dit is mede afhankelijk van de toekomstige teelten. Daarnaast kan schade optreden op het moment dat de Overdiepse Polder bij hoog water wordt ingezet. Dit kan zowel directe schade aan de gewassen als indirecte schade door verandering van fysisch-chemische bodemeigenschappen (bijv. sedimentatie, verontreiniging, inklinking, stikstof- en fosfaatconcentraties, bodemleven) betreffen.

5.1.2. Natuur

Voor het aspect natuur richt de beschrijving van de effecten zich op gebieden en soorten. Er zijn zowel negatieve effecten (ruimtebeslag, verstoring) als positieve gevolgen (bijv. nieuwe habitats) mogelijk. De effectbeschrijving zal zoveel mogelijk kwantitatief worden uitgevoerd (oppervlakten, aantallen). Wanneer dat niet mogelijk is, worden de effecten kwalitatief beschreven (plussen en minnen). Bij de effectbeschrijving wordt niet alleen ingegaan op de absolute omvang van het effect, maar ook op de betekenis hiervan in relatie tot de ecologische structuur van het plangebied en omgeving en de mate van zeldzaamheid van natuurwaarden waarop effecten optreden.

Gevolgen voor beschermde gebieden

De beschrijving van effecten op gebieden richt zich op planologisch beschermde gebieden (EHS en GHS) en wettelijk beschermde gebieden (Natuurbeschermingswet, Vogel- en Habitatrichtlijn). De beschrijving wordt opgesteld aan de hand van de mogelijke beïnvloedingsfactoren vernietiging door ruimtebeslag, verstoring, veranderingen in de waterhuishouding en waterkwaliteit en versnippering. Voor deze factoren zijn zowel negatieve effecten als positieve gevolgen mogelijk.

Gezien de aanwezige waarden worden met name gevolgen voor EHS en GHS mogelijk geacht. De meeste wettelijk beschermde gebieden liggen op ruime afstand. Een mogelijk effect van de werkzaamheden zou kunnen zijn dat het water dat door de Biesbosch stroomt vertroebeld raakt door eventuele bagger- of graafwerkzaamheden van de herinrichting van de Overdiepse Polder (bijv. bij de afgraving van het depot aan westkant van de polder of ophoging van de Overdiepse kade). Hierdoor zouden met name de kwalificerende vissoorten en de habitatype 3260 (waterranonkelvegetaties) hinder van kunnen ondervinden. In het MER wordt onderzocht in hoeverre de uit te voeren werkzaamheden tot vertroebeling leiden en of hierdoor mogelijk significante effecten op de natuurwaarden in De Biesbosch kunnen ontstaan. Overige significante effecten (voor vogels, vegetaties etc) op De Biesbosch zijn niet te verwachten (Provincie Noord-Brabant, 2005c).

Verder is aandacht nodig voor de verandering in ammoniakdepositie op de Langstraat die ontstaat door de bedrijfsverplaatsingen. Hierbij moeten in ieder geval de richting van de verplaatsing, verandering van het aantal bedrijven, verandering in het aantal stuks vee, verandering in het type vee en verandering in het type stallen in beschouwing genomen worden. De ammoniakdepositie kan zowel toe- als afnemen. In het MER wordt onderzocht hoeveel de ammoniakdepositie op de Langstraat verandert en of deze verandering leidt tot mogelijk significante effecten voor de natuurwaarden in de Langstraat.

Invloed op soorten

De aangetroffen soorten en de te verwachten effecten van de voorgenomen ruimtelijke ingreep geven geen aanleiding te verwachten dat beschermde soorten *in ernstige mate* door deze ingreep worden bedreigd. Dit neemt niet weg dat er effecten op beschermde soorten op kunnen treden. Dit wordt in het MER onderzocht. De beschrijving van effecten op soorten in het MER richt zich op beschermde en/of bedreigde soorten planten en dieren. De beschrijving wordt opgesteld aan de hand van de mogelijke beïnvloedingsfactoren vernietiging van leefgebied door ruimtebeslag, verstoring, veranderingen in de waterhuishouding en waterkwaliteit en versnippering van leefgebieden.

5.1.3. Landschap en cultuurhistorie

Verandering landschappelijke waarden

Door de verlegging van de primaire waterkering en herinrichting van de polder kan de structuur van het landschap veranderen. De (beleving van de) openheid van het landschap kan hierdoor afnemen of juist versterkt worden. Een verandering van de verkaveling kan mogelijk het historisch patroon van de verkaveling en het typische patroon van de wegen verstoren. Dit is afhankelijk van de gekozen inrichting.

Verandering cultuurhistorische elementen

De Overdiepse Polder bevat diverse cultuurhistorisch waardevolle elementen. Door dijkverlegging en herinrichting kunnen deze cultuurhistorische elementen verloren gaan. Het is ook mogelijk om met de nieuwe inrichting cultuurhistorisch waardevolle elementen extra te benadrukken of beter herkenbaar te maken. In het MER wordt de verandering in fysieke aanwezigheid en herkenbaarheid/beleefbaarheid van de cultuurhistorisch waardevolle elementen kwalitatief beoordeeld.

Verandering archeologische waarden

De archeologische verwachtingswaarden van het plangebied zijn laag, met uitzondering van twee gebiedjes. Een archeologisch bureauonderzoek moet meer inzicht geven in de te verwachten archeologische waarden. In het MER wordt onderzocht of aantasting van bestaande archeologische waarden optreedt. Daarnaast wordt gekeken of de alternatieven bijdragen aan extra herkenbaarheid en beleefbaarheid van archeologische waarden.

5.1.4. Ruimtelijke kwaliteit

Bij het voorbereiden van Deel 1 van de PKB Ruimte voor de Rivier is gebleken dat de terpenvariant binnen het regionaal ruimtelijke kader past. Daarbij is vastgesteld dat de beoogde inrichting (meervoudig ruimtegebruik met handhaving van het landbouwkundig gebruik) als zodanig van voldoende betekenis is voor een duurzame ruimtelijke kwaliteit. Dit gegeven leidt ertoe dat de aandacht voor ruimtelijke kwaliteit zich in de planstudie en de effectbepaling van het MER vooral richt op behoud, herstel en ontwikkeling van LNC-waarden. Bij de beschrijving van de veranderingen in ruimtelijke kwaliteit wordt aandacht geschonken aan drie onderdelen: gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde.

5.1.5. Rivierkunde / Veiligheid

MHW-verlagend effect en overstromingsfrequentie

Het MHW-verlagend effect en de overstromingsfrequentie zijn met name afhankelijk van de in- en uitlaatconstructie c.q. overlaat en worden per alternatief in het MER door modelberekeningen bepaald. Hierbij wordt de gangbare berekeningsmethodiek gebruikt die ten grondslag ligt aan het Randvoorwaardenboek. Hierbij kan de vereenvoudigde methodiek gehanteerd worden zoals die ook in de PKB is gehanteerd. De gebruikte schematisatie van de maatregelen wordt uitgevoerd met een ééndimensionaal waterbewegingsmodel (bijvoorbeeld Sobek-NDB) en wordt aantoonbaar vergeleken en afgeregeld met berekeningen met een tweedimensionaal waterbewegingsmodel (bijvoorbeeld Waqua-NDB). Van alle berekeningen wordt de onzekerheidsmarge aangegeven.

Duurzaamheid op lange termijn

De duurzaamheid op lange termijn wordt onder andere bepaald door de hoogte van de dijken en terpen in het licht van de voorziene toename van de afvoer naar 4.600 m³/s bij Borgharen en 18.000 m³/s bij Lobith en de zeespiegelstijging van 60 cm. Van alle alternatieven wordt inzicht gegeven in de duurzaamheid op lange termijn.

Morfologische effecten

Morfologische effecten kunnen optreden bij de inzet van de Overdiepse Polder bij hoge waterstanden, met name ter plaatse van de in- en uitlaat. In het MER wordt onderzocht of en zo ja welke morfologisch effecten optreden en van welke omvang deze effecten zijn.

5.1.6. Landbouw

Agrarisch gebruik

De agrarische bedrijfsgebouwen worden verplaatst vanuit de polder naar de terpen of naar elders. Hierdoor kan de afstand tot de percelen toenemen. De vergroting van de afstand is afhankelijk van de locatie van de terpen. Een aantal bedrijven zal de Overdiepse Polder verlaten en er vindt landbouwkundige herverkaveling in de Overdiepse Polder plaats.

Hierdoor worden kavels naar verwachting groter, wat een positief effect is voor de agrarische bedrijven. Verder is de vorm van de agrarische bedrijven een belangrijke factor. Dit wordt bepaald door de toekomstige verkaveling in relatie tot de ligging van de terpen en het aantal bedrijven per terp. In het MER wordt de mate waarin de nieuwe inrichting geschikt is voor het agrarisch gebruik kwalitatief beschouwd.

Mogelijkheden voor verbreding en verdieping

Naast de zuivere agrarische productiefunctie kunnen mogelijkheden voor verbreding en verdieping van de agrarische bedrijven veranderen, bijvoorbeeld doordat recreatieve routes in meer of mindere mate langs de agrarische bedrijven gaan lopen of doordat de planologische mogelijkheden voor nevenactiviteiten veranderen. In het MER worden de veranderingen in mogelijkheden voor verbreding en verdieping kwalitatief beoordeeld.

5.1.7. Gebruiksfuncties

Wonen

Alle huidige huizen zijn agrarische bedrijfswoningen. Deze worden verplaatst vanuit de polder naar de terpen of naar elders. De woningen komen hierdoor deels aan een minder rustige weg te liggen dan voorheen. Tegelijkertijd verandert het uitzicht. Afhankelijk van de ligging van de terpen en het aantal bedrijven per terp zal de verplaatsing als een meer of minder positieve verandering van de woonomgeving worden ervaren. In het MER wordt de kwaliteit van de nieuwe woonomgeving kwalitatief beoordeeld.

Bereikbaarheid

De bereikbaarheid van woningen en bedrijven verbetert waarschijnlijk, doordat zij komen te liggen aan een relatief grotere weg. De bereikbaarheid van het Capelse Veer is afhankelijk van de nieuwe infrastructuur. In het MER wordt de verandering in de bereikbaarheid van woningen, bedrijven en voorzieningen zoals het Capelse Veer en de jachthaven kwalitatief beoordeeld.

Scheepvaart

Het meestromen van de Overdiepse Polder bij hoge waterstanden veroorzaakt tijdelijke veranderingen in het stromingspatroon. Deze kunnen invloed hebben op de mogelijkheden van de scheepvaart ter plaatse (langsstroming en dwarsstroming). Speciale aandacht dient daarbij te worden gegeven aan de situatie bij eventuele in- en uitstroomopeningen. Daarnaast kunnen er effecten op de gegarandeerde aflaaddiepte van de vaargeul optreden. Effecten

treten alleen op bij het meestromen bij zeer hoge waterstanden. Dit is in ieder geval niet vaker dan eens in de 25 jaar. Het mogelijk optreden van effecten op de mogelijkheden voor de scheepvaart kan eerst in meer kwalitatieve zin verkend worden. Mocht uit een dergelijke verkenning blijken dat er gerede kans is op significante effecten, dan moeten kwantitatieve analyses gemaakt worden.

Recreatie

De toekomstige mogelijkheden voor recreatie zijn afhankelijk van de recreatieve infrastructuur en voorzieningen die worden gecreëerd. Daarnaast speelt de landschappelijke aantrekkelijkheid van het gebied een rol in de recreatiemogelijkheden. In het MER wordt de verandering in recreatieve potenties van de Overdiepse Polder kwalitatief beschouwd.

5.1.8. Uitvoering en kosten

De kosten, financierbaarheid en uitvoerbaarheid kan van alternatief tot alternatief verschillen. De omvang van het grondverzet en met name de herkomst en bestemming van de grond is voor een groot deel bepalend voor de kosten. Er is grond nodig voor de nieuwe primaire waterkering en de terpen. De hoeveelheid benodigde grond is afhankelijk van diverse factoren zoals de dijk- en terphoogte, het aantal en de grootte van de terpen en de constructie van dijk en terpen. Het aanvoeren van grond is een relatief grote kostenpost.

Er komt grond vrij bij het (gedeeltelijk) afgraven van het gronddepot aan de westzijde van de polder en bij het verlagen van (delen van) de dijk langs de Bergsche Maas. De hoeveelheid grond die vrijkomt is afhankelijk van de in- en uitlaatconstructie. De fysisch-chemische kwaliteit van de vrijkomende grond bepaalt de afzetmogelijkheden van deze grond.

De realisatiekosten worden naast het grondverzet ook bepaald door bijvoorbeeld de in- en uitlaatconstructie c.q. overlaat, eventuele bodemverontreinigingen, archeologische waarden, enz.. In de Projectnota/MER worden de realisatiekosten van de alternatieven bepaald middels een PRI-raming of een hieraan gelijkwaardige systematiek met 25% onzekerheidsmarge. De realisatiekosten van het voorkeursalternatief worden met dezelfde systematiek met 15% onzekerheidsmarge in berekend.

De gekapitaliseerde kosten voor beheer, onderhoud en – indien nodig – monitoring worden voor alle alternatieven volgens de PRI systematiek berekend. Relevante aspecten voor de onderhouds- en beheerkosten zijn de in- en uitlaatconstructie c.q. overlaat, de wijze waarop onderhoud en beheer van de oude en nieuwe primaire waterkering worden vormgegeven en onderhoud en beheer van wegen en waterlopen.

In de realisatiefase kunnen tijdelijke voorzieningen nodig zijn, bijvoorbeeld voor de landbouw (ruilgrond, stalruimte, opslagruimte) of om het Capelse veer bereikbaar te houden. De mate waarin tijdelijke voorzieningen nodig zijn, is afhankelijk van de alternatieven én van de wijze waarop de alternatieven worden uitgevoerd. De wijze van uitvoering van het voorkeursalternatief wordt uitgewerkt in het uitvoeringsplan. In het MER worden voor de alternatieven de mate waarin tijdelijke voorzieningen nodig zijn en de mogelijkheden voor een efficiënte uitvoeringsvolgorde beschreven.

5.2. Beoordelingskader

Om de effecten van de voorgenomen activiteit en alternatieven te kunnen beoordelen, is een beoordelingskader geformuleerd. In tabel 5.4 is het voorstel hiertoe opgenomen. Met dit beoordelingskader wordt aangegeven aan welke milieuaspecten in het MER aandacht wordt besteed. Per aspect zijn beoordelingscriteria benoemd aan de hand waarvan de effecten worden bepaald.

Omdat de keuze voor het alternatief niet alleen bepaald worden door de milieueffecten, maar ook door zaken zoals risico's, kosten, financiering en beheer, zijn ook deze aspecten opgenomen in het beoordelingskader. Dit MER bevat daarmee alle relevante informatie die nodig is voor de keuze voor het voorkeursalternatief.

Het beoordelingskader is opgesteld aan de hand van een eerste verkenning van het beleidskader en de huidige situatie en autonome ontwikkeling (zie hoofdstuk 3) en een eerste verkenning van de milieueffecten. Het definitieve beoordelingskader wordt bepaald door de uiteindelijke lijst van aspecten waaraan uit milieuoogpunt in het MER aandacht zal moeten worden besteed. Deze lijst van aspecten zal definitief worden bepaald aan de hand van de Richtlijnen die, naar aanleiding van de Startnotitie en de inspraak door belanghebbenden daarop, door het Bevoegd Gezag worden vastgesteld.

Aspect	Criterium	Toelichting
Water en bodem	Verandering in inzigging en kwel	Door herinrichting en bij inzet van de polder bij hoogwater
	Verandering in de waterhuishouding	
	Verandering van de grondwaterstand	
	Invloed op bodemkwaliteit	
	Veranderingen in (grond)waterkwaliteit	
	Opbrengstverandering landbouw	Bijv. door grondwaterstandsveranderingen, overstromingsfrequentie, verandering in fysisch-chemische bodemeigenschappen door overstroming.
Natuur	Gevolgen voor beschermde gebieden	EHS, Nb-wet, VHR-gebieden. Ruimtebeslag, kwaliteit (verstoring, verdroging, enz.)
	Gevolgen voor beschermde soorten	Beschermde soorten en Rode lijst soorten. Aantasting leefgebied, verstoring, verdroging, enz.
Landschap en cultuurhistorie	Verandering landschappelijke waarden	Aantasting of versterking van landschappelijke waarden
	Verandering cultuurhistorische elementen	Aantasting of versterking van cultuurhistorische elementen (op basis van cultuurhistorische waardenkaarten provincie en gemeenten)
	Verandering archeologische waarden	Aantasting archeologische waarden / verbeterde herkenbaarheid archeologische waarden (op basis van archeologische waardenkaart provincie en gemeenten en evt. gegevens uit archeologisch bureauonderzoek)
Ruimtelijke kwaliteit	Gebruikswaarde	Veilig gebruik van de ruimte voor verschillende functies, functies hinderen elkaar niet, ze versterken elkaar zo mogelijk en ze zijn toegankelijk voor alle bevolkingslagen en -groepen

	Belevingswaarde	Cultureel besef en diversiteit, menselijke maat, aanwezigheid van karakteristieke kenmerken (identiteit) en afleesbaarheid van (cultuur)historie, schoonheid en ruimtelijke variatie en visuele samenhang
	Toekomstwaarde	Duurzaamheid, biodiversiteit, robuustheid, aanpasbaarheid en flexibiliteit in de tijd, zowel wat betreft geschiktheid voor nieuwe gebruiksvormen als ontvankelijkheid voor nieuwe culturele en economische betekenissen
Rivierkunde / veiligheid	MHW-verlagend effect	Over het traject van km 200 tot km 260
	Overstromingsfrequentie	
	Duurzaamheid op lange termijn	Is de maatregel ook nog een goede maatregel bij de voorziene toename van de afvoer naar 4.600 m ³ /s bij Borgharen, 18.000 m ³ /s bij Lobith en de zeespiegelstijging van 60 cm
	Morfologische effecten	
Landbouw	Agrarisch gebruik	O.a. omvang en vorm percelen, afstand tussen bedrijfsgebouwen en grond.
	Mogelijkheden voor verbreding/verdieping	Mogelijkheden voor nevenactiviteiten zoals op het gebied van recreatie en toerisme, huisverkoop, biologische landbouw.
Gebruiksfuncties	Wonen	
	Bereikbaarheid	Woningen, agrarische bedrijven, landbouwgronden, Capelse Veer
	Scheepvaart	mogelijkheden van het gebruik van de hoofdvaarweg door beroeps- en pleziervaart: - tijdelijke veranderingen in het stromingspatroon (langsstroming en dwarsstroming) - effecten op de gegarandeerde aflaaddiepte van de vaargeul.
	Recreatie	Mogelijkheden voor wandelen, fietsen, zwemmen en vissen.
	Kabels en leidingen	
Uitvoering en kosten	Uitvoering en kosten	Omvang grondverzet, realisatiekosten, onderhoud, beheer, uitvoerbaarheid.

Tabel 5.4 Beoordelingskader voor beoordeling van de (milieu)effecten in het MER

6. Besluiten, beleidskader en procedures

De rivierverruiming Overdiepse Polder staat niet op zichzelf. Enerzijds vormt het al eerder vastgesteld beleid van Rijk, provincie, regio, gemeente en andere overheidsorganen het kader voor de besluitvorming over de relevante plannen en besluiten (dijkverleggingsplan, bestemmingsplanherzieningen). Anderzijds zal de vaststelling van de nieuwe plannen en besluiten nog worden gevolgd door andere besluiten alvorens feitelijke uitvoering van de rivierverruiming mogelijk is. Inzicht in de genomen en nog te nemen besluiten geeft inzicht in de juridische bindingskracht van deze besluiten en daarmee in de randvoorwaarden en ontwikkelingskansen oftewel de besluitruimte waarbinnen rivierverruiming Overdiepse Polder mogelijk is.

6.1. Beleidskader

Om een goed kader te krijgen waarbinnen de alternatieven van de voorgenomen activiteit in het MER kunnen worden ontworpen, zijn het bestaande beleid (beleidskader) en de beleidsvoornemens (te nemen besluiten) geïnventariseerd. Het betreffen die besluiten en beleidsvoornemens die specifiek betrekking hebben op de locatie Overdiepse Polder zelf of op een andere wijze van belang zijn voor het plangebied en de omgeving. Hierbij wordt het beleid van het Rijk, de Provincie, de gemeenten en natuurbeheerders en het Waterschap Brabantse Delta betrokken. De belangrijkste zijn:

(Inter)nationaal beleid

- Kaderrichtlijn water
- Nationaal Bestuursakkoord Water/watertoets
- Nota Ruimte
- PKB Ruimte voor de Rivier
- Natuurbeschermingswet (Vogel- en Habitatrichtlijn)
- Flora- en Faunawet
- Verdrag van Malta
- Agenda voor een Vitaal Platteland
- Wet op de waterkering -> zie §6.2.2

Provinciaal beleid

- Streekplan Noord-Brabant, Brabant in Balans, 2002
- Uitwerkingsplannen Groot-Langstraat en Drimmelen, Moerdijk en Geertruidenberg
- Gebiedsplan Wijde Biesbosch, 2005
- Partiele herziening Provinciaal Waterhuishoudingsplan
- Provinciale Verordening Waterhuishouding
- Natuurgebiedsplan Westelijke Maasvallei
- Voorbeeldenboek Ecologische Verbindingszones
- Kookboek cultuurhistorie, cultuurhistorische waardenkaart 2005
- Archeologische monumentenkaart en indicatieve kaart archeologische waarden (2000)

Regionaal beleid

Waterschapsbeleid

- Integraal waterbeheersplan 2 Waterschap Brabantse Delta

- Peilenplan 1995 (voormalig waterschap De Dongestroom)
Gemeente Waalwijk
- Bestemmingsplan: Waalwijk.
- Gemeentelijke monumentenverordening 2001
- Cultuurhistorische waardekaart Buitengebied
Gemeente Geertruidenberg
- Bestemmingsplan: Geertruidenberg.

6.1.1. (Inter)nationaal beleid

Kaderrichtlijn water

Volgens de kaderrichtlijn water (KRW) moet in 2015 een goede chemische en ecologische toestand van waterlichamen worden bereikt. Voor de implementatie van de KRW in het Nederlandse waterbeheer worden op dit moment en in de komende jaren een aantal plannen ontwikkeld. In deze plannen worden doelen vastgesteld en maatregelen benoemd om deze doelen te realiseren. Belangrijke momenten zijn het realiseren van het stroomgebiedsbeheersplan in 2009 en het bereiken van de doelen in 2015.

De KRW gaat uit van standstill: de ecologische en chemische toestand van het grond- en oppervlaktewater mag vanaf 2000 niet verslechteren. Andere belangrijke uitgangspunten uit de KRW zijn een brongerichte aanpak en "de vervuiler betaalt". De uiteindelijke chemische normen en ecologische doelstellingen voor de waterlichamen zijn nog niet bekend zijn. Dat betekent voor het plangebied dus dat moet worden uitgegaan van vigerend rijksbeleid zoals de 4e Nota waterhuishouding, het waterbeleid voor de 21e Eeuw, het provinciaal waterhuishoudingsplan en beleid van waterschap en gemeenten.

Nationaal Bestuursakkoord Water/watertoets

Het Nationaal bestuursakkoord water heeft tot doel om in 2015 het watersysteem op orde te hebben. Voor veiligheid en wateroverlast zijn taakstellende afspraken gemaakt. Voor watertekorten, verdroging, verzilting, water(bodem)kwaliteit, sanering van waterbodems en ecologie zijn procesafspraken gemaakt. Een belangrijk principe is de trits van vasthouden, bergen, afvoeren en voor de waterkwaliteit: scheiden, schoon houden en schoon maken. Onderdeel van het Bestuursakkoord is de watertoets. De watertoets zal tijdens het MER worden doorlopen in een nauwe relatie met de bestemmingsplannen. Voor de Overdiepse Polder is er sprake van doorlopend overleg met en tussen de waterbeheerders onder andere in de Ambtelijke begeleidingsgroep en de stuurgroep (zie §6.3). Dit zijn Rijkswaterstaat als rivierbeheerder, het Waterschap als beheerder van de dijken en oppervlaktewateren in de polder en de provincie als grondwaterbeheerder. Uitgangspunten en randvoorwaarden die vanuit het waterbeheer sturend zijn voor onder meer de alternatiefontwikkeling zijn integraal verwerkt in deze startnotitie.

Nota Ruimte (2005)

De Nota Ruimte vervangt de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening en het Structuurschema Groene Ruimte. Op 17 mei 2005 nam de Tweede Kamer de Nota Ruimte aan. Behandeling in de Eerste Kamer vindt plaats ná het zomerreces van 2005. De Nota Ruimte bevat de visie van het kabinet op de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland. De nota bevat de ruimtelijke bijdrage aan een sterke economie, een veilige en leefbare samenleving en een aantrekkelijk land. Het gaat om de inrichtingsvraagstukken die spelen tussen nu en 2020, met een doorkijk

naar 2030. In de nota worden de hoofdlijnen van beleid aangegeven, waarbij het kabinet kiest voor 'decentraal wat kan, en centraal wat moet'.

Het rijk wil in het gebied van de grote rivieren de veiligheid tegen overstromingsgevaar handhaven en de ruimtelijke kwaliteit verbeteren. Deze hoofddoelstelling is nader uitgewerkt door:

- handhaving van het in de Wet op de Waterkering aangegeven beschermingsniveau;
- vergroting van de ruimtelijke diversiteit tussen de riviertakken;
- handhaving en versterking van het open karakter met de karakteristieke waterfronten;
- behoud en ontwikkeling van landschappelijke, ecologische, aardkundige en cultuurhistorische waarden en verbetering van de milieukwaliteit;
- versterking van de mogelijkheden van het gebruik van hoofdvaarwegen voor beroeps- en pleziervaart

PKB Ruimte voor de Rivier, Deel 1

In de PKB formuleert het kabinet het beleid met betrekking tot de veiligheid tegen extreem hoge waterstanden op de Rijntakken en het benedenstroomse deel van de Maas en de daarmee samenhangende verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. In juni 2005 is Deel 1 van de PKB vastgesteld. Na inspraak (deel 2) en het kabinetsstandpunt (deel 3) volgt in de loop van 2006 wordt de PKB goedgekeurd door Tweede en Eerste Kamer. Dit is deel 4 van de PKB. Hierop is nog beroep mogelijk. Na afronding van de beroepsprocedures is de PKB onherroepelijk.

In Deel 1 van de PKB de maatregel 'ontpoldering Overdiepse Polder (meestromend)' onderdeel van het Basispakket voor de korte termijn. Dit is bovendien aangemerkt als een beslissing van wezenlijk belang. De maatregel 'ontpoldering Overdiepse Polder (meestromend)' heeft een minimale hydraulische taakstelling van 30 centimeter bij rivierkilometer 239,5. De planning volgens de PKB is om uiterlijk 31 december 2007 het projectbesluit te nemen en om het project in de periode 2010-2015 uit te voeren.

Natuurbeschermingswet (Vogel- en Habitatrichtlijn)

Het gebied Overdiepse Polder is geen Staats- of Beschermd Natuurmonument volgens de Natuurbeschermingswet. Het is ook geen (aangemelde) Speciale Beschermingszone in het kader van de Vogel- of Habitatrichtlijn. Het project kan echter gevolgen hebben voor wettelijk beschermde natuurgebieden die buiten de Overdiepse Polder liggen. Ten westen van de Overdiepse Polder ligt het Vogel- en Habitatrichtlijngebied De Biesbosch. Dit gebied begint bij rivierkilometer 248,5 op de Bergsche Maas. Ten zuidoosten van de Overdiepse Polder ligt het Habitatrichtlijngebied De Langstraat bij Sprang Capelle. Onderdeel hiervan is het Staatsnatuurmonument Eendennest. Ten noorden van de Overdiepse Polder ligt het Habitatrichtlijngebied Boezem van Brakel, Pompveld en Kornsche Boezem. Het meest zuidelijke deel van dit Habitatrichtlijngebied, de Kornsche Boezem, ligt ten noorden van Dussen.

Alle Speciale Beschermingszones worden vanaf het moment van aanwijzing beschermd volgens de regels uit artikel 6 van de Habitatrichtlijn (zie bijlage 2). In dit artikel is een afwegingskader opgenomen. Aan de hand van dit afwegingskader kan men bepalen welke aspecten in een onderzoek aan de orde moeten komen, welke maatregelen noodzakelijk kunnen zijn en op welke wijze besluitvorming moet plaatsvinden. Het Ministerie van LNV heeft dit afwegingskader uitgewerkt in een stappenplan, Werken aan Natura 2000 (LNV, 2003).

Om artikel 6 Habitatrichtlijn (HRL) te doorlopen zijn de volgende vragen/stappen relevant:

1. Kan de geplande activiteit mogelijk gevolgen hebben voor een speciale beschermingszone? Alleen wanneer dit het geval is, is artikel 6 HRL van toepassing.
2. Bestaat de activiteit uit een voortzetting van bestaand gebruik of uit een nieuwe activiteit? In het eerste geval is artikel 6.2 van toepassing, in het tweede geval kan artikel 6.3 gelden.
3. Leidt de (nieuwe) activiteit tot significante gevolgen? Zo ja, dan is artikel 6.3 inderdaad van toepassing en is een passende beoordeling vereist.
4. Blijkt uit de passende beoordeling dat aantasting van de natuurlijke kenmerken plaatsvindt of dat hierover twijfel is? In een dergelijk geval zijn de voorwaarden uit artikel 6.4 HRL van toepassing.

De Natuurbeschermingswet 1998, die op 1 oktober 2005 in werking treedt, regelt de aanwijzing en bescherming van natuurgebieden in Nederland. In deze wet zijn de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn volledig geïmplementeerd. De Natuurbeschermingswet is daarmee het Nederlandse wettelijke instrument voor de uitvoering van de Europese ecologische structuur Natura 2000. In de wet is het afwegingskader van artikel 6 van de Habitatrichtlijn verwerkt. Hierbij is een vergunningstelsel geïntroduceerd: activiteiten met (mogelijke) significante gevolgen voor een richtlijngebied mogen alleen met een vergunning van Gedeputeerde Staten worden doorgevoerd. Voor deze vergunning is een onderzoek naar de gevolgen en mitigatiemogelijkheden van de voorgenomen activiteiten noodzakelijk. Dit onderzoek kan in het kader van de m.e.r. uitgevoerd worden.

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet (2002) voorziet in de bescherming van in het wild voorkomende inheemse plant- en diersoorten. In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen, hetgeen inhoudt dat een ieder handelingen achterwege moet laten waarvan redelijkerwijs vermoed kan worden dat deze schade toebrengen aan in het wild levende soorten (zowel beschermde als niet-beschermde soorten). In de wet is onder meer bepaald dat beschermde dieren niet gedood, gevangen of verontrust mogen worden en planten niet geplukt, uitgestoken of verzameld mogen worden. Daarnaast is het niet toegestaan om hun directe leefomgeving, waaronder nesten en holen, te beschadigen, te vernielen of te verstoren.

Onder bepaalde voorwaarden is het mogelijk een ontheffing te krijgen van de hiervoor genoemde verboden. Sinds begin 2005 is een nieuw vrijstellingenbesluit (AMvB) van de Flora- en faunawet in werking. Bij het beoordelen van aanvragen voor zo'n ontheffing wordt in het nieuwe vrijstellingenbesluit onderscheid gemaakt in verschillende categorieën van soorten. Voor de soorten genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn aangevuld met een aantal overige bedreigde en zeldzame soorten (bijlage 1 AMvB vrijstellingenbesluit) kan alleen ontheffing worden verleend, wanneer:

- voor de ingreep geen andere bevredigende oplossing bestaat, en
- sprake is van zorgvuldig handelen, wat onder meer inhoudt dat geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soorten en schade aan individuele planten en dieren (doden, verstoren, vernietigen, etc.) zoveel mogelijk voorkomen wordt.

Indien zorgvuldig handelen niet mogelijk is, zijn dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu gunstige effecten, nodig om een ontheffing te kunnen krijgen. Ook dan zijn er eisen met betrekking tot de gunstige staat van instandhouding van soorten.

Voor zeer algemene soorten is een vrijstelling van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet gegeven. Daarbij is nog wel altijd de algemene zorgplicht van toepassing. Voor overige soorten (minder algemeen, maar niet vallend onder de strikt beschermde soorten) is sprake van een vrijstelling indien gewerkt wordt volgens een door de Minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Zonder gedragscode is ook voor die soorten een ontheffing nodig. In het MER wordt getoetst of en zo ja voor welke diersoorten het bestemmingsplan een overtreding van de Flora- en faunawet tot gevolg heeft. Voor deze overtredingen moet ontheffing aangevraagd worden voordat de betreffende onderdelen van het bestemmingsplan worden uitgevoerd. Voor de goedkeuring van het bestemmingsplan is een beoordeling nodig of een ontheffing redelijkerwijs verkregen kan worden, of dat dit op voorhand onzeker is en een ontheffing daarom vereist is bij goedkeuring van het bestemmingsplan.

Verdrag van Malta

Het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed, kortweg 'het Verdrag van Malta', is op 16 januari 1992 te Valletta tot stand gekomen. Uitgangspunt van het verdrag is het archeologisch erfgoed waar mogelijk te behouden: bij het ontwikkelen van ruimtelijk beleid moet het archeologisch belang vanaf het begin meewegen in de besluitvorming. Invoering van het verdrag heeft gevolgen voor het huidige archeologisch bestel. Het verdrag is geratificeerd door de Eerste en Tweede Kamer. Het moet nu nog in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd worden.

Bij ontgrondingsinitiatieven binnen de provincie Noord-Brabant geldt dat contact gezocht dient te worden met de provinciaal archeoloog. Voorts dient contact te worden gezocht met de gemeente Waalwijk, omdat Waalwijk een eigen beleid aan het ontwikkelen is (zie §6.1.3).

Agenda voor een Vitaal Platteland (2004)

De Agenda voor een Vitaal Platteland bestaat uit een Visiedeel en een Meerjarenprogramma, waarin de acties staan die nodig zijn om in te spelen op veranderingen in de (platteland)samenleving. De Agenda voor een Vitaal Platteland gaat uit van een integraal perspectief en richt zich op de economische, ecologische en sociaal-culturele aspecten van het platteland. Met name in de grondgebonden sectoren als akkerbouw en melkveehouderij is deze spanning tussen afnemende inkomsten en toenemende eisen erg groot. Niet alle boeren zullen het hoofd boven water kunnen houden en velen staan voor de ingrijpende keuze hun bedrijf aan te passen of te beëindigen. Het beleid is erop gericht daar waar nodig dit keuzeproces te faciliteren.

De transitie naar een duurzame landbouw zal de sector zelf moeten bewerkstelligen. De Nitraatrichtlijn, de Kaderrichtlijn Water en de NEC-richtlijn voor ammoniak betekenen voor de grondgebonden en de niet-grondgebonden landbouw dat mineralenkringlopen verder moeten worden gesloten, het gebruik van bestrijdingsmiddelen terug dient te worden gedrongen en de ammoniakemissies naar beneden moeten. In een brief aan de Tweede Kamer heeft het kabinet nieuwe ammoniakregels voor de veehouderij aangekondigd. In en rond kwetsbare natuurgebieden zal verdere groei van intensieve veehouderij begrensd worden en wordt extensivering van melkveehouderij gestimuleerd.

6.1.2. Provinciaal beleid

Streekplan Noord-Brabant 2002-2012, Brabant in Balans (2002) en Uitwerkingsplannen Groot-Langstraat (2004) en Drimmelen, Moerdijk en Geertruidenberg (2004)

Binnen het algemene beleidsuitgangspunt dat waar mogelijk land meervoudig gebruikt moet worden en waar ongewenst, de functies gescheiden moeten worden, heeft de Overdiepse Polder binnendijs de toekenning Agrarische Hoofdstructuur-landbouw gekregen. Het gebied is tevens aangeduid als zoekgebied voor rivierverruiming. Dit geldt ook voor het aansluitende gebied gelegen tussen het Oude Maasje, Maasroute, Haven Waalwijk en Haven Waspik. De Overdiepse uiterwaard en de oostelijke punt voorbij de Veerdijk vallen in de Groene Hoofdstructuur-landbouw (GHS-landbouw) als leefgebied voor kwetsbare soorten. De uiterwaard ten oosten van het Capelse veer valt onder de GHS-natuur. Zowel langs de oever van de Bergsche Maas als het Oude Maasje zijn ecologische verbindingzones aangegeven. In de uitwerkingsplannen is het globale verstedelijkingsbeleid van het Streekplan 2002 uitgewerkt. In de plannen is opgenomen, waar, wanneer en hoeveel de komende jaren aan woningen en aan bedrijventerreinen ontwikkeld gaan worden. In de Overdiepse Polder liggen geen gebieden voor verstedelijking. Gedeputeerde Staten hebben in de uitwerkingsplannen geanticipeerd op de beleidsontwikkelingen omtrent de PKB door, in afwijking van het Streekplan, niet langer rekening met het zoekgebied voor rivierverruiming tussen Waspik en Waalwijk en het daaraan gekoppelde planologisch regime zoals dat is opgenomen in het Streekplan. Voor de uitwerkingsplannen betekent dit dat het zoekgebied voor rivierverruiming tussen Waspik en Waalwijk, voor zover gelegen ten zuiden van het Oude Maasje/Zuiderkanaal, kan vervallen. Tussen het Oude Maasje en Waspik is dan ook uitbreiding van het bestaande bedrijventerrein met meer dan 5 ha gepland.

Gebiedsplan Wijde Biesbosch (2005)

De gebiedsplannen zijn gericht op verbetering van de omgevingskwaliteit en de sociaal-economische structuur van het platteland. In het gebiedsplan Wijde Biesbosch wordt de keuze voor de Overdiepse Polder als rivierverruimingsproject ondersteund. De Overdiepse Polder is dan ook opgenomen als zoekgebied rivierverruiming. In het gebiedsplan is opgenomen dat bij waterberging in de Overdiepse Polder de natuurdoeltypen van de EHS-gebiedjes geen gevaar mogen lopen door bijvoorbeeld slechte waterkwaliteit of een teveel aan water. Voorts worden de Bergsche Maas en het Oude Maasje aangemerkt als kansrijke gebieden voor waterrecreatie.

Partiële herziening Provinciaal Waterhuishoudingsplan 2 "Verder met water" (2003-2006)

Dit plan geeft het provinciaal beleid voor de wijze waarop het water moet bijdragen aan een gezonde omgeving voor mens, dier en plant. Een omgeving waarin veilig kan worden gewoond en waar ruimte is voor economische en ecologische ontwikkeling.

Het plan vormt onder meer het uitgangspunt voor het beleid van het waterschap en de integratie van waterhuishoudkundige doelen in het ruimtelijke ordeningsbeleid.

Er zijn vijf kernthema's die geïntegreerd worden aangepakt:

1. Realiseren van een duurzame watervoorziening
2. Verbetering van waterhuishoudkundige voorwaarden
3. Verbeteren van de waterkwaliteit
4. Inrichten van waterlopen in het buitengebied
5. Omgaan met water in bebouwd gebied

De Overdiepse Polder heeft de functie water voor de Agrarische Hoofdstructuur, deelfunctie water voor de AHS-landbouw. De overige delen van het plangebied hebben de functie water voor de Groene Hoofdstructuur. Het betreft de uiterwaarden langs de Bergsche Maas met deelfunctie water voor de GHS-landbouw. In het oostelijke deel van de polder hebben deze uiterwaarden de deelfunctie water voor de GHS-natuur. De oevers van de Bergsche Maas en het Oude Maasje hebben de deelfunctie ecologische verbindingszone langs waterloop.

Provinciale Verordening Waterhuishouding

Deze verordening is in juni 2005 in een herziene versie gepubliceerd en omvat regelgeving ten aanzien van de waterhuishouding in een aantal beschermende gebieden, waaronder de GHS-natuur. Voor de beschermde gebieden waterhuishouding geldt een vergunningplicht voor alle grondwateronttrekkingen, ongeacht de diepte van de put.

Natuurgebiedsplan Westelijke Maasvallei

In de natuurgebiedsplannen die door de provincie zijn opgesteld is de Ecologische Hoofdstructuur tot op perceelsniveau vastgelegd. In de plannen staan onder andere de natuurdoeltypen, subsidiemogelijkheden en particulier natuurbeheer beschreven.

De in het plangebied aanwezige bosjes zijn daarin opgenomen als 'multifunctioneel bos'. Bij het militair oefenterrein en in de uiterwaard bij het Capelse Veer liggen stukjes natuur met het natuurdoeltype 'moeras'. De Overdiepsche Uiterwaard oostelijk van het Capelse Veer behoort volledig tot de ecologische hoofdstructuur en heeft de natuurdoeltypen 'vochtig schraalland', 'bloemrijk grasland', 'braam/doornstruweel', 'multifunctioneel bos' en 'wilgenbroekbos/elzenbroekbos'.

Voorbeeldenboek Ecologische Verbindingszones

In dit voorbeeldenboek staat dat de ecologische verbindingszone rondom de Overdiepse Polder als moeraszone voor specifieke doelsoorten zoals rietvogels en otter ingericht dient te worden.

Kookboek cultuurhistorie, cultuurhistorische waardenkaart (2000, 2005)

De provincie heeft de cultuurhistorische (landschaps)waarden van bovenlokaal belang aangegeven op de (provinciale) Cultuurhistorische waardenkaart. Een nieuwe versie is in ontwerp door GS vastgesteld en wordt naar verwachting in het najaar van 2005 definitief vastgesteld. Bij de opstelling en uitvoering van ruimtelijke plannen moet met deze waarden rekening worden gehouden. Dit geldt in het bijzonder voor de historisch-landschappelijke vlakken met hoge en zeer hoge waarde. In beginsel zijn in deze vlakken alleen ruimtelijke ingrepen toelaatbaar die gericht zijn op de voortzetting of het herstel van de historische functie en die leiden tot behoud of versterking van cultuurhistorische (landschaps)waarden.

Archeologische monumentenkaart en indicatieve kaart archeologische waarden (2000)

Bij de opstelling en de uitvoering van ruimtelijke plannen moet rekening worden gehouden met (bekende) archeologische waarden, zoals aangegeven op de Archeologische Monumentenkaart, en de te verwachten archeologische waarden, zoals aangegeven op de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden. Het uitgangspunt hierbij is dat het archeologisch erfgoed moet worden beschermd op de plaats waar het wordt aangetroffen. Gezien dit uitgangspunt moeten in geval van voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen in gebieden met

een hoge of een middelhoge verwachtingswaarde voor archeologisch erfgoed, de archeologische waarden door middel van een vooronderzoek in kaart worden gebracht.

6.1.3. Regionaal beleid

Integraal waterbeheersplan 2 Waterschap Brabantse Delta (2000)

In het Integraal Waterbeheersplan 2 (IWWB2) is de Overdiepse Polder ingedeeld bij de kleipolders. Over deze polders staat vermeld dat een dynamisch peilbeheer wordt nagestreefd door peilfluctuaties toe te staan, opdat er minder water ingelaten hoeft te worden in droge periodes. In tijden van grote hoeveelheden neerslag vindt er zoveel mogelijk berging van water in het gebied plaats. Hiervoor wil het waterschap het oppervlak open water in de kleipolders vergroten. In de Overdiepse Polder bevinden zich 1 stuw en 1 gemaal. De capaciteit van het gemaal is 68 m³/minuut (2 pompen van 34 m³/minuut). Het te bemalen oppervlak is 570 ha.

Peilenplan 1995 van voormalig waterschap De Dongestroom

In de Overdiepse Polder is het peilenplan 1995 van voormalig waterschap De Dongestroom van toepassing. Hierin is voor het waterbeheer in de polder een zomer- en winterpeil vastgelegd.

Bestemmingsplan buitengebied gemeente Waalwijk (1983)

De Overdiepse Polder zelf heeft in dit bestemmingsplan de bestemming "landschappelijk waardevol agrarisch gebied". Deze landschappelijke waarde bestaat vooral uit de openheid van het gebied. Op deze gronden mag zeer beperkt worden gebouwd. De polder wordt aan de noord en zuidzijde begrensd door de dijk van het Oude Maasje en de zomer- en winterkade van de Bergsche Maas, die alle drie een bestemming "waterstaatkundige doeleinden met natuurwetenschappelijke waarden" hebben. In de polder is een aantal agrarische bouwblokken opgenomen ten behoeve van de bestaande agrarische bedrijven. Per bedrijf is een bouwblok opgenomen van 1 ha, met een wijzigingsbevoegdheid tot 1,5 ha, mits aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. De uiterwaarden aan de noordzijde hebben de bestemming "waterstaatkundige doeleinden met natuurwetenschappelijk en landschappelijke waarden". Hier mag niet worden gebouwd.

Gemeentelijke monumentenverordening 2001 van Gemeente Waalwijk

De monumentenverordening 2001 maakt het mogelijk om panden, terreinen en stads- of dorpsgezichten te beschermen door aanwijzing als gemeentelijk monument of beeldbepalende zaak en middels een vergunningenstelsel wijzigingen te sturen. In de verordening is een voorbeschermingsmogelijkheid opgenomen. Vanaf het aan de eigenaar kenbaar maken dat een pand of object is geïnventariseerd tot het moment dat het onherroepelijk als dan niet is beschermd, moeten wijziging en sloop worden behandeld als ware het een beschermd gemeentelijk monument. De archeologie is als integraal onderdeel in de verordening opgenomen. In het hoofdstuk beeldbepalende zaken kunnen ook gebouwen worden ondergebracht, die niet in aanmerking komen voor aanwijzing als gemeentelijk monument, maar toch voor de beleving en de continuïteit van gebieden kenmerkend zijn. De bescherming van bomen en/of bossages kan worden geregeld onder de begrippen beschermd gemeentelijk monument of beschermde beeldbepalende zaak. Er is echter geen aparte titel voor opgenomen.

Cultuurhistorische waardekaart Buitengebied van Gemeente Waalwijk

In de gemeentelijke cultuurhistorische waardenkaart zijn de cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Noord-Brabant, de archeologische monumentenkaart en de indicatieve kaart archeologische waarden integraal verwerkt. De gemeentelijke kaart gaat verder en zoomt dieper in op de aanwezige waarden in het gebied.

Bestemmingsplanbuitengebied Geertruidenberg (1998)

De gronden in de Overdiepse Polder hebben de bestemmingen:

- waterstaatsdoeleinden met agrarisch gebruik en natuurwaarden;
- Militaire doeleinden (het militair oefenterrein);
- agrarisch gebied met landschappelijke openheid.

In het bestemmingsplan staat dat het open water van de rivieren, de dijken en de beplanting op het hier gelegen militaire oefenterrein het beeld bepalen. Behoud van de openheid van het totale gebied en de typische verkaveling van de smalle uiterwaarden is vanuit landschappelijk oogpunt het uitgangspunt bij nieuwe ontwikkelingen.

In het gebied is een agrarisch bouwblok gelegen waarbij is omschreven dat binnen genoemd bouwblok een agrarisch bedrijfsgebouw, silo's en een bedrijfswoning gerealiseerd kunnen worden.

6.2. Besluiten

Zoals beschreven in §1.2 heeft de initiatiefnemer gekozen voor een gecombineerde SMB/m.e.r.-procedure gekoppeld aan zowel het dijkverleggingsplan als de bestemmingsplanherzieningen. Aangezien de SMB-procedure een 'lichtere' variant is van de m.e.r.-procedure, is in de ontwerp-wetwijziging SMB opgenomen dat bij een gecombineerde SMB- en m.e.r.-plicht kan worden volstaan met het doorlopen van de stappen conform de 'zwaardere' m.e.r.-procedure. In deze Startnotitie is de gecombineerde procedure aangeduid als de m.e.r.-procedure.

De MER dient ter onderbouwing van de SMB- en m.e.r.-plichtige besluiten: de goedkeuring van het dijkverbeteringsplan door Gedeputeerde Staten op basis van artikel 7 van de Wet op de waterkering en de bestemmingsplanherzieningen op grond van artikel 10 van de WRO. Voor het uitvoeren van de werkzaamheden zijn diverse vergunningen en ontheffingen noodzakelijk.

Navolgend wordt eerst de m.e.r.-procedure beschreven (§6.2.1) en wordt vervolgens een overzicht gegeven van de vervolgprocedure van de te nemen SMB- en m.e.r.-plichtige besluiten (§6.2.2) en de besluiten om uitvoering mogelijk te maken (§6.2.3). In bijlage 4 wordt de SMB-procedure beschreven en wordt toegelicht op welke wijze deze procedure is ingepast binnen de m.e.r.-procedure.

6.2.1. M.e.r.-procedure

Figuur 6.5 geeft een illustratie van de m.e.r.-procedure. Het uitbrengen van deze startnotitie is de eerste stap. Het eindresultaat is het MER.

Startnotatiefase

Het waterschap dient als initiatiefnemer de startnotitie in bij de gemeenteraden van Waalwijk en Geertruidenberg en bij Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant. De provincie Noord-Brabant zorgt in haar functie van coördinerend bevoegd gezag voor publicatie van de startnotitie. Vervolgens bestaat gedurende 6 weken de mogelijkheid tot inspraak. Hiertoe zal de provincie Noord-Brabant een inspraakbijeenkomst organiseren. De Commissie voor de milieueffectrapportage (Cmer) dient binnen 9 weken na bekendmaking van de startnotitie een advies te geven voor de richtlijnen omtrent de inhoud van het MER.

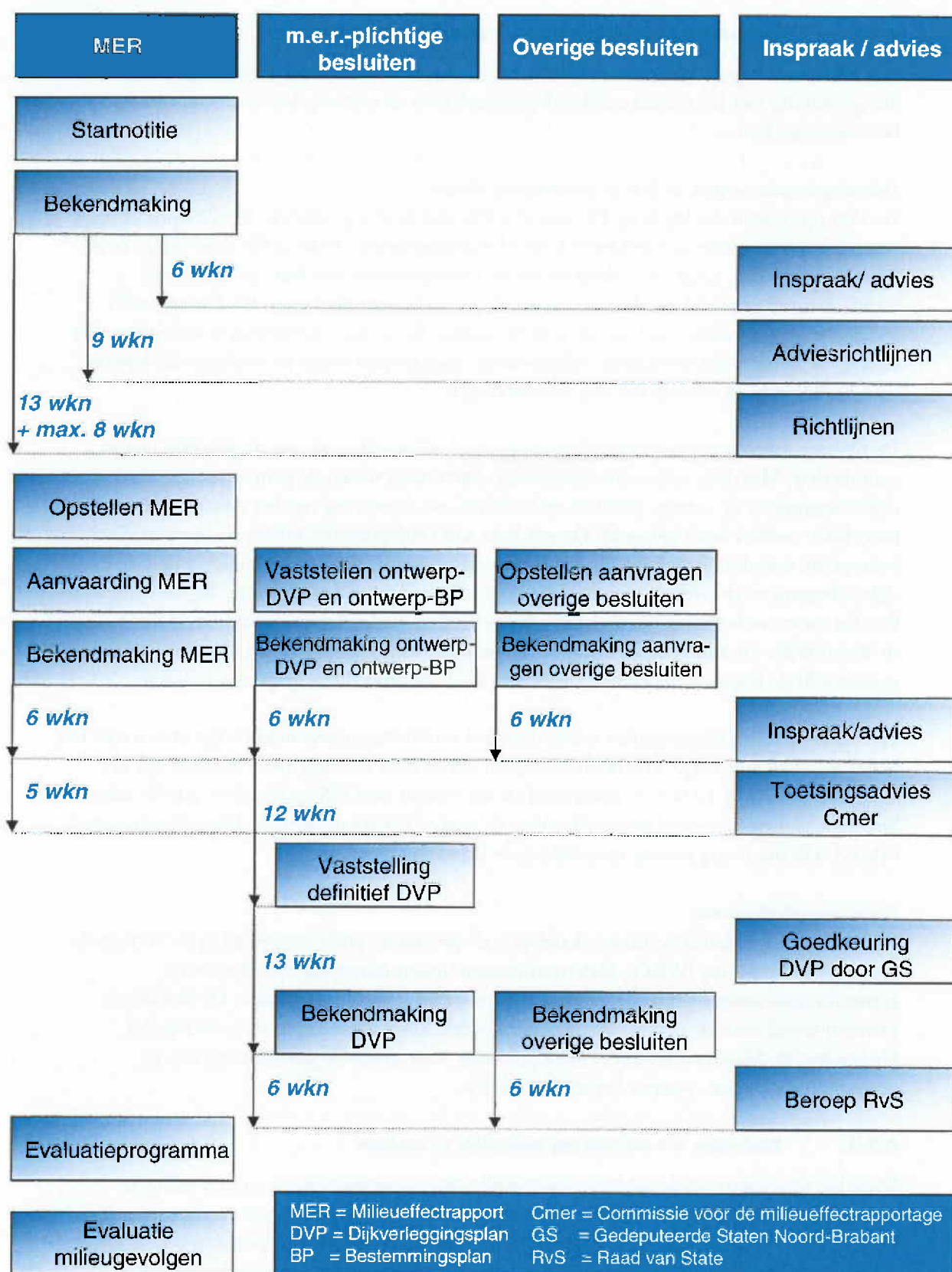
Op basis van de inspraak en na het advies van de Cmer en de wettelijke adviseurs worden de definitieve richtlijnen uiterlijk 13 weken na verschijnen van de startnotitie door de gemeenteraden van Waalwijk en Geertruidenberg en door Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant vastgesteld. De provincie Noord-Brabant coördineert dit, zodat er één richtlijndocument door alledrie de bevoegde gezagen wordt vastgesteld. In de richtlijnen is vastgelegd welke informatie het MER dient te bevatten en welke onderwerpen en aspecten per onderdeel van het MER dienen te worden uitgewerkt.

De wettelijke adviseurs zijn: de regionale inspecteur voor de Milieuhygiëne van het ministerie van VROM, de directeur landbouw, natuur en openluchtrecreatie van het Ministerie van LNV, de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek en de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Daarnaast wordt het Waterschap betrokken als adviseur.

MER-fase

In de MER-fase wordt op basis van een gemotiveerde keuze uit de bestudeerde varianten en alternatieven een voorkeursalternatief geformuleerd. Hiertoe worden de in de startnotitie beschreven alternatieven uitgewerkt en wordt nader onderzoek gedaan naar de (milieu)effecten van deze alternatieven. In het MER worden het voorkeursalternatief, het Meest Milieuvriendelijk Alternatief (MMA) en de toetsingsresultaten gepresenteerd. Detaillering van het onderzoek vindt plaats voor het voorkeursalternatief. Dit betreft de uitwerking van het alternatief, de kostenraming en de effectbeschrijving, zodanig dat dit kan dienen ter onderbouwing van het besluit en ter onderbouwing van de vergunningaanvragen in een latere fase van de planvorming en voorbereiding van de uitvoering.

Na afronding van het MER wordt deze voorgelegd aan de gemeenteraden van de gemeenten Waalwijk en Geertruidenberg en aan Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant. Deze beoordelen binnen 6 weken na indienen van het MER het rapport op aanvaardbaarheid. Dit betekent dat door de bevoegde gezagen wordt bekeken of het MER voldoet aan de wettelijke eisen, tegemoet komt aan de gestelde richtlijnen en geen onjuistheden bevat. De provincie treedt ook hierbij op als coördinerend bevoegd gezag. Na publicatie van het MER vindt opnieuw inspraak plaats en wordt advies gevraagd aan de Commissie voor de m.e.r. en de Wettelijke Adviseurs.

Figuur 6.5 Schematische weergave van de m.e.r.-procedure en de hieraan gekoppelde besluiten

6.2.2. Procedure van SMB- en m.e.r.-plichtige besluiten

Het MER wordt gelijktijdig met de SMB- en m.e.r.-plichtige besluiten ter inzage gelegd. Dit is dus gelijktijdig met het ontwerp dijkverleggingsplan en de ontwerp herzieningen van de bestemmingsplannen.

Dijkverleggingsplan conform de Wet op de waterkering (Wwk)

De Wet op de waterkering is op 15 januari 1996 van kracht geworden. Op 28 april 2005 is een wijziging van deze wet vastgesteld. Deze wijziging treedt medio 2005 in werking. In de Wwk zijn de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van Rijk, provincies en waterschappen geregeld met betrekking tot de primaire waterkeringen. Dit betreft onder andere beheer en onderhoud van de waterkeringen, de aanleg, versterking of verlegging van dijken, de toetsing van verbeterde dijken aan de veiligheidsnormen en de financiële kaders voor verbetering en onderhoud van waterkeringen.

De besluitvorming over het dijkverleggingsplan is gebaseerd op de gewijzigde Wet op de waterkering. Met deze wet wordt doelmatige afstemming tussen de planvorming voor de dijkverlegging en de overige plannen en besluiten om uitvoering van het dijkverleggingsplan mogelijk te maken beter geregeld. De wet kent aan Gedeputeerde Staten van een provincie een belangrijke coördinatietaak toe bij de voorbereiding van de besluitvorming over de dijkverlegging en de overige besluiten die voor uitvoering noodzakelijk zijn. Bij die coördinatie kan het gaan om besluiten of vergunningaanvragen in het kader van bijvoorbeeld de Wet op de Ruimtelijke Ordening en de Ontgrondingenwet. Belangrijk is ook dat zoveel mogelijk wordt nagestreefd de inspraak in het kader van verschillende procedures gelijk te schakelen.

Het ontwerp dijkverleggingsplan wordt door het waterschap vastgesteld en ligt samen met het MER 6 weken ter inzage. Het definitieve plan wordt door het Algemeen Bestuur van het Waterschap binnen 12 weken vastgesteld en onverwijld naar GS gestuurd ter goedkeuring. GS besluiten binnen 13 weken tot goedkeuring en maken het goedgekeurde dijkverleggingsplan bekend. Hierna is nog beroep mogelijk bij de Raad van State.

Bestemmingsplanherziening

De bestemmingsplanherzieningen doorlopen de procedure zoals vastgelegd in de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO). Het voorontwerp bestemmingsplan wordt door de gemeenteraad vastgesteld en ligt samen met het MER 6 weken ter inzage. De definitieve plannen wordt door de gemeenteraden vastgesteld. Vervolgens liggen ze ter inzage bij Gedeputeerde Staten en Besluiten Gedeputeerde Staten over de goedkeuring van de bestemmingsplannen, waarna beroep mogelijk is.

6.2.3. Besluiten om uitvoering mogelijk te maken

Voor het uitvoeren van de werkzaamheden zijn diverse vergunningen en ontheffingen noodzakelijk. Een deel van deze vergunningen en ontheffingen wordt gecoördineerd volgens de procedure in de Wet op de waterkering. Gedeputeerde Staten zijn van plan om de volgende besluiten gelijktijdig met de procedure van het dijkverleggingsplan te coördineren: de vrijstellingen ex artikel 19 WRO, de vergunning op grond van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken, de ontheffing op de Flora- en faunawet, de kapmelding, de ontheffing

op de Keur, de ontgrondingvergunning en de Wet verontreiniging oppervlaktewateren vergunning.

6.3. Betrokken partijen rivierverruiming en overlegstructuur

Voor het project rivierverruiming Overdiepse Polder zijn een stuurgroep, een ambtelijke begeleidingsgroep en een klankbordgroep geformeerd waarin de betrokken partijen een rol hebben.

Stuurgroep Overdiep

De stuurgroep adviseert richting provincie en regionale partijen over inhoud en voortgang van de planstudie in relatie tot de besluitvormingsprocessen en de voorstellen aan VenW. In de stuurgroep zitten de instanties die formeel ook besluiten nemen. Een uitzondering hierop vormt de deelname van Habiforum als extern procesbegeleider en om leerpunten uit dit beleidsexperiment naar boven te halen. Het betreft Provincie Noord-Brabant (voorzitter), Ministerie van VenW (DG Water, projectorganisatie Ruimte voor de Rivier), Ministerie van VenW (RWS Zuid-Holland, Rivierbeheerder), Ministerie van LNV (agendalid), Ministerie van VROM (agendalid), Gemeente Waalwijk, Gemeente Geertruidenberg, Waterschap Brabantse Delta en Habiforum.

Ambtelijke Begeleidingsgroep Overdiep

De ambtelijke begeleidingsgroep heeft als functie het voordragen en doen, afstemmen (en aanjagen) van planstudie werkzaamheden, beoordelen van producten voortkomende uit de planstudie, voorbereiden besluismomenten en opstellen heldere besluitenlijstjes ten behoeve van interne terugkoppeling, afstemmen activiteiten die een relatie hebben met ODP en communicatie daarover met de diverse overheden en wisselwerking met de bewonersvereniging.

Deelnemers zijn Provincie Noord-Brabant (voorzitter), Ministerie van VenW (DG Water, projectorganisatie Ruimte voor de Rivier), Ministerie van VenW (RWS Zuid-Holland, Rivierbeheerder), Ministerie van VROM, Ministerie van LNV, Gemeente Waalwijk, Gemeente Geertruidenberg, Waterschap Brabantse Delta, Bewonersvereniging en Habiforum.

Klankbordgroep Overdiep

De klankbordgroep heeft als taak om mee te denken en te reflecteren. Deelnemers zijn Provincie Noord-Brabant (voorzitter), Habiforum, Gebiedscommissie Wijde Biesbosch, Ministerie van Defensie, Domeinen, De Waardman (IVN), Staatsbosbeheer en Nutsbedrijven (optioneel).

Bijlage 1: Literatuurlijst

Crombaghs, B & V. de Jong, 2005. Onderzoek amfibieën, reptielen, vissen en vleermuizen in de Overdiepse Polder. Ten behoeve van ontheffingsaanvraag Flora- en faunawet. Natuurbalans/Limes Divergens.

Europees Parlement, 1979. Vogelrichtlijn. Richtlijn 79/409/EEG van de Raad inzake het behoud van de vogelstand.

Europees Parlement, 1992. Habitatrichtlijn. Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.

Europees Parlement, 2000. Kader richtlijn water. Richtlijn 2000/60/EG.

Gemeente Geertruidenberg, 1998. Bestemmingsplan buitengebied. Goedgekeurd op 21-07-1998.

Gemeente Waalwijk, 1983. Bestemmingsplan buitengebied.

Gemeente Waalwijk, 2001. Monumentenverordening 2001.

Gemeente Waalwijk, 2001. Cultuurhistorische waardenkaart Waalwijk 4^e fase.

Habiforum, 2003. Spiegelproject Overdiepse Polder. Rapportage verkenning.

Kers, A.S. & B. van Gennip, 2002. Vegetatiekartering Rijn/Maasmonding. Oude Maas, Amer & Bergsche Maas. Meetkundige Dienst, Ministerie van Verkeer en Waterstaat. Rapportnr. MDGAE-2002.41.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 1998. Natuurbeschermingswet 1998, laatst gewijzigd op 1 oktober 2005.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2002. Flora- en faunawet.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2004. Agenda voor een Vitaal Platteland; Inspelen op veranderingen.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 2000. Integrale verkenning benedenrivieren.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, december 2001. Hydraulische Randvoorwaarden 2001 voor het toetsen van primaire waterkeringen.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat en Provincie Noord-Brabant, 14 december 2004. Bestuursovereenkomst planstudie Ruimte voor de Rivier. Overdiepse Polder.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu en ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, juni 2005. PKB deel 1 Ruimte voor de Rivier. Ontwerp Planologische Kernbeslissing. Nota van Toelichting.

Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, 2005. Nota Ruimte.

Projectorganisatie Ruimte voor de Rivier, 2004. Regionaal ruimtelijk kader. Ruimtelijke kwaliteit in beelden en opgaven.

Provincie Noord-Brabant, 2002a. Brabant in Balans. Streekplan Noord-Brabant 2002.

Provincie Noord-Brabant, 2002b. Natuurgebiedsplannen Noord-Brabant. Atlas 1: Natuurdoeltypen.

Provincie Noord-Brabant, 2002c. Natuurgebiedsplan Westelijke Maasvallei.

Provincie Noord-Brabant, 2002d. Verder met water. Partiële Herziening Waterhuishoudingsplan 2, 2003-2006.

Provincie Noord-Brabant, 2003. Voorbeeldenboek Ecologische Verbindingszones.

Provincie Noord-Brabant, 2004a. Bodemkwaliteitskaart Buitengebied Noord-Brabant, 24 september 2004.

Provincie Noord-Brabant, 2004b. Uitwerkingsplan Drimmelen, Moerdijk en Geertruidenberg.

Provincie Noord-Brabant, 2004c. Uitwerkingsplan Groot-Langstraat.

Provincie Noord-Brabant, 2005a. Advies flora en fauna ten behoeve van het project Overdiepse Polder. Bureau Natuurverkenningen, Directie Ecologie. Oktober 2005.

Provincie Noord-Brabant, 2005b. Gebiedsplan Wijde Biesbosch.

Provincie Noord-Brabant, 2005c. Globale toets helpdesk VHR advisering Herinrichting Overdiepse Polder. Advies nummer VHR 05-26. 1 april 2005.

Provincie Noord-Brabant, 2005d. Ontwerp cultuurhistorische waardenkaart.

Provincie Noord-Brabant, Waterschap Brabantse Delta, Gemeente Waalwijk en Gemeente Geertruidenberg, 2005. Regionale bestuursovereenkomst planstudie Ruimte voor de rivier voor het project Overdiepse Polder.

Silvis, H & K. de Bont (red.), 2005. Perspectieven voor de agrarische sector in Nederland; Achtergrondrapport bij 'Kiezen voor landbouw'. Den Haag, LEI, 2005, Rapport PR.05.05

Staring Centrum, 1990. Bodemkaart van Nederland. Opnamen afgesloten in 1984. Staring Centrum, Wageningen.

Verdrag van Valetta/Malta, 1992.

Waterschap De Dongestroom, 1995. Peilenplan.

Waterschap Brabantse Delta, 2000. Integraal Waterbeheersplan West-Brabant

Bijlage 2: Begrippen en afkortingen

Alternatief	Eén van de mogelijke oplossingen om de doelstellingen te bereiken.
Autonome ontwikkeling	de ontwikkeling van het milieu en andere factoren in het geval de voorgenomen activiteit niet wordt uitgevoerd; het betreft alleen die ontwikkelingen die kunnen worden afgeleid uit vastgesteld beleid
Bevoegd gezag (BG)	de overheidsinstantie die bevoegd is het m.e.r.-plichtige besluit te nemen en die de m.e.r.-procedure organiseert; wordt afgekort met BG
Binnendijs gebied	Gebied dat (ook bij maatgevende waterstanden) door primaire waterkeringen wordt beschermd tegen overstromingen
Buitendijs gebied	Aan de riviervak van een primaire waterkering gelegen gebied
Commissie voor de m.e.r. (C-m.e.r.)	onafhankelijke commissie die het bevoegd gezag adviseert over richtlijnen voor de inhoud van het MER en de beoordeling van de kwaliteit van het MER
Compenserende maatregelen	maatregelen die gericht zijn op het vervangen van (natuur)waarden die verloren gaan
Dijkverlegging	(ook wel dijkteruglegging) door het landinwaarts verleggen van dijken, worden de uiterwaarden breder en krijgt de rivier meer ruimte.
Ecologische hoofdstructuur (EHS)	een geheel van natuurgebieden, die met elkaar verbonden zijn door middel van verbindingzones
Fauna	dieren
Flora	planten
'geen spijt'-maatregelen	Maatregelen die ook op de langere termijn hun effect behouden en die geen belemmering betekenen voor maatregelen die op de langere termijn nodig zijn
Geohydrologie	wetenschap die de samenhang tussen de geologie en het voorkomen en de stroming van het grondwater bestudeert
Geologie	leer van de bouw en de ontwikkelingsgeschiedenis van de aardkorst en van de processen die zich er in afspelen
Geomorfologie	de vorm en structuur van het aardoppervlak; hiertoe behoren ook het landschapsreliëf
GHG	Gemiddeld hoogste grondwaterstand
GLG	Gemiddeld laagste grondwaterstand
Hydraulisch effect	Effect van een maatregel op de waterstand. Rivierverruimende maatregelen hebben over het algemeen genomen een daling van de waterstand tot gevolg (ten opzichte van de huidige waterstand bij hoogwater)
Hydrologie	leer van het voorkomen, het gedrag en de chemische en fysische eigenschappen van water op en beneden het aardoppervlak
Initiatiefnemer (IN)	rechtspersoon die de m.e.r.-plichtige activiteit wil ondernemen: wordt afgekort met IN
Kwel	Uittreden van grondwater
LNC-waarden	Landschappelijke-, Natuur- en Cultuurhistorische waarden

Maatgevende afvoer	De afvoer van water (in m ³ /s) door de Rijn bij Lobith die - voor het bovenriviereengebied - eens in de 1250 jaar wordt overschreden; deze afvoer is bepalend gesteld voor het ontwerp van dijken en kunstwerken langs de rivier
Maatgevende hoogwaterstand	waterstand die op een gegeven locatie optreedt bij maatgevende afvoer
Meest milieuvriendelijk Alternatief (MMA)	verplicht onderdeel MER; hierin staan de best beschikbare mogelijkheden beschreven om milieuaantasting te voorkomen of zo veel mogelijk te beperken
Milieueffectrapport (MER)	Openbaar rapport waarin van de voorgenomen activiteit en de redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven de te verwachten gevolgen op het milieu in hun onderlinge samenhang worden beschreven op systematische en zo objectief mogelijke wijze. Het wordt opgesteld ten behoeve van een of meer besluiten die over de betreffende activiteit genomen moeten worden.
Milieueffectrapportage (m.e.r.)	de procedure
MHW	maatgevende hoogwaterstand
Mitigerende maatregelen	verzachtende, effectbeperkende maatregelen
-mv	Beneden maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil. Hoogte ten opzicht van het 'Amsterdams Peil', de gemiddelde zomervloedstand van het IJ voor Amsterdam toen dit nog in vrije verbinding stond met de Zuiderzee.
Overhoogte	Dijken zijn soms hoger dan vanuit het oogpunt van veiligheid strikt noodzakelijk is. Deze extra hoogte wordt overhoogte, of dijkoverhoogte genoemd.
Permanente effecten	Effecten van de ingreep, die optreden zolang het voorgenomen alternatief aanwezig is.
Primaire waterkering	Een waterkering die dient om het achterliggende gebied tegen overstromingen te beschermen
PKB	Planologische Kernbeslissing
Referentie	Vergelijking(maatstaf)
Referentiealternatief	Ook wel nulalternatief genoemd. Bij dit alternatief wordt uitgegaan van de bestaande situatie en de autonome ontwikkeling. Dit alternatief dient als referentiekader voor de effectbeschrijvingen van alle alternatieven.
Regionaal Ruimtelijk Kader (RRK)	Het Regionaal Ruimtelijk Kader beschrijft wat - vanuit de huidige karakteristieken van het riviereengebied - de ambities zijn voor de ruimtelijke ontwikkeling op regionaal niveau
Rivierverruiming	Maatregel die erin resulteert dat het rivierwater bij grote afvoeren meer ruimte krijgt.
RvR	Ruimte voor de Rivier
Speciale Beschermingszone (SBZ)	Nederland heeft de verplichting om in zogeheten Speciale Beschermingszones (in het kader van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn) te zorgen voor een 'gunstige staat van instandhouding' van in de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn genoemde vogels, (andere) diersoorten, planten en habitattypen.

SMB	Strategische Milieubeoordeling
Startnotitie	eerste stap in de m.e.r.-procedure, waarmee de voorgenomen activiteit wordt bekend gemaakt en de milieueffecten globaal worden aangeduid
Studiegebied	Gebied waar relevante effecten op kunnen treden veroorzaakt door de ingreep.
Tijdelijke effecten	Het begrip wordt in dit verband gebruikt voor effecten die optreden bij de uitbreiding van de voorgenomen activiteit.
Toetspeil	De 'vertaling' van de maatgevende afvoer naar de waterstand op een bepaalde locatie. Dit peil wordt gebruikt om te toetsen of een bepaalde waterkering voldoet aan het voor die waterkering vastgestelde veiligheidsniveau
Uiterwaard	Een uiterwaard is het gebied tussen de winterdijk en het zomerbed van een rivier
Veiligheidsnorm	Wettelijke norm waaraan primaire waterkeringen (zoals dijken) moeten voldoen om het land tegen hoogwater te beschermen. De norm wordt uitgedrukt in een kans op overschrijding van een waterstand. In de Wet op de waterkering is vastgelegd dat voor de Overdiepse Polder de kans op een overstroming niet groter mag zijn dan 1/2000 per jaar. Gemiddeld zal een overstroming dan niet vaker optreden dan eens in de 2000 jaar.
Waterkering	Een al dan niet door mensen aangelegde voorziening om water te kering
Waterstanddaling / waterstandverlaging	Door de rivier meer ruimte te geven, stijgt het water bij hoge rivierafvoeren minder hoog dan zonder rivierverruiming het geval zou zijn (bij diezelfde hoge afvoeren). Het verschil wordt waterstanddaling genoemd.
Wbr	Wet beheer rijkswaterstaatswerken
WRO	Wet op de Ruimtelijke Ordening
Wwk	Wet op de waterkering
Zomerbed	Het zomerbed van een rivier is dat deel waar het gehele jaar water stroomt
Zomerkade	Dijk of kade langs het zomerbed van een rivier, bedoeld om de uiterwaard gedurende het jaar zo lang mogelijk droog te houden en te kunnen gebruiken als weiland.

Bijlage 3: Toelichting op de m.e.r.- en SMB-plicht

M.e.r.-plicht

Volgens het vigerende Besluit milieueffectrapportage (1994, herzien 25 januari 2005) is het voorgenomen project m.e.r.-plichtig op grond van de in onderdeel C van het Besluit m.e.r. gepresenteerde activiteiten. De m.e.r.-plicht is verbonden aan een formeel besluit van een bevoegd gezag. De voorgenomen activiteit betreft de aanleg van een primaire waterkering en een functiewijziging in het landelijk gebied. Beide zijn m.e.r.-plichtig, zie onderstaand overzicht.

Activiteit	Besluit	Bevoegd gezag
9.2 De inrichting van het landelijk gebied. In gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een functiewijziging in de natuur, recreatie of landbouw met een oppervlakte van 250 hectare of meer, met uitzondering van ruilverkaveling met een administratief karakter of van een aanpassingsinrichting	De vaststelling van het ruimtelijke plan dat als eerste in de mogelijke functiewijziging voorziet dan wel, bij het ontbreken daarvan, de vaststelling van: 1°. het landinrichtingsplan, bedoeld in artikel 81, eerste lid, van de Landinrichtingswet, of 2°. het reconstructieplan, bedoeld in artikel 11 van de Reconstructiewet concentratiegebieden, of een uitwerking daarvan als bedoeld in artikel 18 van die wet.	In geval van de Overdiepse Polder voorziet het bestemmingsplan in de functiewijziging en is derhalve de gemeenteraad bevoegd gezag.
12.1 De aanleg van een primaire waterkering.	De goedkeuring door gedeputeerde staten van het plan, bedoeld in artikel 7, eerste lid, van de Wet op de waterkering.	Het gaat hierbij om het dijkverleggingsplan. Hiervoor zijn Gedeputeerde Staten bevoegd gezag.

Tabel B.1: m.e.r.-plichtige activiteiten conform Besluit m.e.r. (1994, herzien 25 januari 2005)

SMB-plicht

Nationale implementatiewetgeving

Een ontwerpwijziging van de Wet milieubeheer ligt sinds 28 september bij de Tweede Kamer (de term SMB is hierin overigens vervangen door m.e.r. voor plannen). Op 17 januari 2005 is de bijbehorende ontwerpwijziging van het Besluit m.e.r. 1994 gepubliceerd in de Staatscourant. Naar verwachting zal een en ander eind 2005 leiden tot de zogenoemde implementatiewetgeving. In tabel B.2 zijn de SMB-plichtige plannen en de m.e.r.-plichtige besluiten weergegeven op basis van de ontwerpwijziging van het Besluit m.e.r. 1994.

Tabel B.2: SMB-plichtige plannen en m.e.r.-plichtige besluiten conform ontwerpwijziging Besluit m.e.r.

Activiteit	SMB-plichtig plan	M.e.r.-plichtig besluit
De inrichting van het landelijk gebied. In gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een functiewijziging in de natuur,	Het plan, bedoeld in de artikelen 2a, 4a, 7, 10, 11, eerste lid, en 36c van de Wet op de Ruimtelijke Ordening, het plan, bedoeld in	De vaststelling van het landinrichtingsplan, bedoeld in artikel 81, eerste lid, van de Landinrichtingswet dan wel een plan bedoeld in artikel 18 van

recreatie of landbouw met een oppervlakte van 250 hectare of meer, met uitzondering van ruilverkaveling met een administratief karakter of van een aanpassingsinrichting	artikel 11 van de Reconstructiewet concentratiegebieden en het plan bedoeld in artikel 18 van de Reconstructiewet concentratiegebieden.	de Reconstructiewet concentratiegebieden dan wel bij het ontbreken daarvan het plan bedoeld in artikel 11 van die wet dan wel het plan, bedoeld in artikel 11, eerste lid, van de Wet op de Ruimtelijke Ordening dan wel bij het ontbreken daarvan van het bestemmingsplan dat in de inrichting voorziet.
De aanleg van een primaire waterkering.	Het plan, bedoeld in artikel 2a van de Wet op de Ruimtelijke Ordening en het plan, bedoeld in artikel 3 van de Wet op de waterhuishouding.	De goedkeuring door gedeputeerde staten van het plan, bedoeld in artikel 7, eerste lid, van de Wet op de waterkering (Wwk).

Artikelen Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO):

- 2a Planologische kernbeslissing (PKB)
- 4a Streekplan
- 7 Gemeentelijk structuurplan
- 10 Bestemmingsplan
- 11 Uitwerkingsplan van een bestemmingsplan (eerste lid)
- 36C Regionaal structuurplan

Voor de Overdiepe Polder is sprake van herziening van bestemmingsplannen (artikel 10 WRO) en goedkeuring van het dijkverleggingsplan (artikel 7 Wwk). Voor beide plannen geldt een m.e.r.-plicht op grond van de ontwerpwijziging van het Besluit m.e.r.. Voor de bestemmingsplannen geldt bovendien een SMB-plicht. Daarnaast zijn de bestemmingsplannen óók SMB-plichtig op basis van de ontwerpwijziging van de Wet milieubeheer SMB-plichtig, vanwege de benodigde beoordeling van eventuele effecten op nabijgelegen speciale beschermingszones in het kader van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn.

Conclusie en keuze van de initiatiefnemer

Op basis van het voorgaande kan worden geconcludeerd:

Uitgaande van de vigerende m.e.r.-regelgeving in tabel B.1 zijn de vaststelling van de bestemmingsplanherzieningen (functiewijziging) en de goedkeuring van het dijkverleggingsplan conform de Wwk m.e.r.-plichtig.

Uitgaande van de ontwerpwetwijziging SMB in tabel B.2 zijn de bestemmingsplannen SMB- en m.e.r.-plichtig en is de goedkeuring van het dijkverleggingsplan m.e.r.-plichtig.

Om juridische risico's te voorkomen heeft de initiatiefnemer gekozen voor een aanpak waarbij tegemoet wordt gekomen aan zowel de vereisten van de vigerende m.e.r.-regelgeving en de Europese SMB-richtlijn als aan de ontwerpwetwijziging SMB (deze kan immers op korte termijn van kracht worden).

Één gecombineerd SMB en MER

Gekozen is voor een gecombineerde SMB/m.e.r.-procedure gekoppeld aan zowel de bestemmingsplannen als het dijkverleggingsplan. Voor het gehele project zijn dus verschillende met elkaar samenhangende activiteiten m.e.r.-plichtig. Voor die gevallen schrijft het Besluit Milieueffectrapportage voor dat er voor alle m.e.r.-plichtige activiteiten één milieueffectrapport (MER) wordt opgesteld. Dit MER dient ter ondersteuning van de besluitvorming over de goedkeuring van het dijkverleggingsplan en over de bestemmingsplannen.

Bevoegd gezag en initiatiefnemer

De bevoegdheid tot het nemen van de m.e.r.-plichtige besluiten is verdeeld over drie verschillende instanties: De gemeenteraden van Waalwijk en Geertruidenberg en Gedeputeerde Staten. In dit soort gevallen is het gebruikelijk dat Gedeputeerde Staten optreedt als coördinerend bevoegd gezag.

Het waterschap is initiatiefnemer van de dijkverlegging. Omdat de functiewijziging hier direct is gekoppeld aan de dijkverlegging, treedt het waterschap in de m.e.r.-procedure op als initiatiefnemer voor zowel het dijkverleggingsplan als de bestemmingsplanherzieningen. In de praktijk wordt de inhoud van deze plannen afgestemd met de andere betrokken overheden via de ambtelijke begeleidingsgroep en de stuurgroep en met inwoners van de Overdiepse Polder via de ambtelijke begeleidingsgroep (zie §6.3).

Bijlage 4: SMB-procedure

Uitgaande van de Europese richtlijn bestaat de SMB-procedure uit de volgende vijf stappen:

1. Raadplegen instanties met specifieke milieuverantwoordelijkheid over reikwijdte en detailniveau van het milieuraapport. In het Nederlandse wetsontwerp zijn deze instanties vertaald in bestuursorganen die met de uitvoering van het plan te maken (kunnen) krijgen.
2. Opstellen van een milieuraapport.
3. Ter inzage leggen van het milieuraapport en het ontwerpplan waarbij inspraak mogelijk is.
4. Motivering van de rol van het milieuraapport en de inspraakreacties bij het besluit.
5. Monitoren van de effecten na realisatie.

Openbare kennisgeving

In het Nederlandse wetsontwerp is aan het begin van de procedure een stap toegevoegd: een openbare kennisgeving van het voornemen om een plan te gaan opstellen en de SMB-procedure te doorlopen.

Commissie m.e.r.

In tegenstelling tot m.e.r. is bij SMB onafhankelijke toetsing door de Commissie m.e.r. geen standaard verplichting. In het Nederlandse wetsontwerp is inzet van de Commissie m.e.r. alleen verplicht bij plannen waarvoor een passende beoordeling in het kader van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn nodig is en/of plannen die een kader scheppen voor activiteiten in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Aangezien een passende beoordeling in dit geval aan de orde is, is toetsing door de Commissie m.e.r. in het kader van de SMB-procedure verplicht na de ter inzage legging van het milieuraapport en het ontwerpplan.

M.e.r.-procedure is voldoende voor SMB-procedure

Door het doorlopen van de m.e.r.-procedure wordt tevens voldaan aan de verplichtingen van de SMB-procedure. De aankondiging van de ter inzage legging van de startnotitie en de inspraak in het kader van de m.e.r.-procedure in enkele dagbladen is tevens gebruikt als openbare kennisgeving in het kader van de SMB-procedure. In deze Startnotitie is de reikwijdte en het detailniveau van het gecombineerde Milieuraapport/MER afgebakend. Door de startnotitie ter inzage te leggen en advies te vragen aan de wettelijke adviseurs wordt het raadplegen van de bestuursorganen conform de SMB-procedure ondervangen.

De SMB-procedure resulteert in een milieuraapport (dit is de term uit de Europese richtlijn). De m.e.r.-procedure resulteert in een milieueffectrapport (MER). De inhoudelijke vereisten voor beide rapporten komen sterk overeen. Daarom zal een gecombineerd Milieuraapport/MER worden opgesteld waarmee aan de inhoudelijke vereisten van beide rapporten wordt voldaan. In deze Startnotitie is het gecombineerde rapport aangeduid als het MER.

De ter inzage legging van het milieuraapport/MER, inspraak, de advisering door de Commissie m.e.r. en de motiverings- en evaluatieplicht in het kader van de SMB-procedure vinden ook plaats in het kader van de m.e.r.-procedure.

Waterschap Brabantse Delta

Postbus 5520, 4801 DZ Breda

T (076)5641000

F (076) 5641011

E info@brabantsedelta.nl

I www.brabantsedelta.nl

Startnotitie m.e.r. Overdiepse Polder

Kaart 1: Plangebied

Legenda

— Gemeentegrens — Primaire waterkering

Schaal 1:35.000

Provincie Noord-Brabant, Bureau GEO oktober 2005 tek. nr. 24.522
 Ondergrond: Copyright © 2005 Dienst voor het kadastral en de openbare registers, Apeldoorn

Startnotitie m.e.r. Overdiepse Polder
Kaart 2: Luchtfoto plangebied

Legenda

Plangebied

Schaal 1:35.000

Pro. Nicole Noort-Griebart, bureau GEO oktober 2005 tek. nr 24.523
Ordningspunt: Copyright © 2005 Aerodata

